

ટહુકાર.

વસન્તા વિનોદી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૩૭૩ વર્ગિક

પુસ્તકાનું નામ ૨૩૩૧૨

વિષય ૬-૧૪

ટણકાર.

લેખક અને પ્રકાશક,

વસન્તવિનોદી.

(ચન્દુલાલ મણીલાલ દેસાઈ),

સુરતીની યોજ, ખાડીયા-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૧૦૦૦.

ઈ. સ. ૧૯૧૯.

મુદ્રિત રૂ. ૧-૦-૦.

આ લેખકના ખીજાં કાવ્યો:—

વિધવા.

કુમારિકા.

મૂખ્ય એજન્ટ

રા. સાકરલાલ બુલાખીદાસ બુકસેલર,

રીચીરોડ, અમદાવાદ.

અમદાવાદ

પ્રજાપતિ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સમાં ઠાકોરલાલ પરમોદરાય ઠાકોરે છાપ્યું
ખાડીયા-જેઠાલાઈની પેળ.

દેવલોકમાં વિરાજતાં મહારાં માતાપિતાને.

અનુક્રમ.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
બે બોલ	૧
ગીત પંખીને	૩

દેશભક્તિ.

ઉપા	૭
પ્રભાત	૮
‘જય ! હિન્દ બાલ આપણ હો !’	૯
“દેવી ! દર્શન ક્યારે થાશે ?”	૧૧
માતાને વન્દન	૧૩
જનની સેવન	૧૪
અમ્હેતો ભરત ભૂમિના બાળ	૧૫
અમ્હેતો હિન્દના બન્દા	૧૬
અજબ ધૂત	૧૭
બે ચિત્ર	૧૮
વીર ! જગો જગો રે	૧૯
સ્વરૂપની દેવીને	૨૧
ગુર્જરી સ્તવન	૨૪
મેઘનાદ	૨૬
દેશભક્તિ રમત છે મોંઘી	૨૮

સ્મરણો.

કાદાને	૩૧

વિષય.	પૃષ્ઠ.
મહાત્મા ગોખલેને ...	૩૩
પૂજ્ય ગોવર્ધનરામને ...	૩૫
સાધુચરિત નારાયણને ...	૩૯
સ્મરણાં ...	૪૦
જ્ઞાલાને ...	૪૮

સનમને.

સનમને ...	૫૧
સનમને આગ્રહ ...	૫૨
“ ચઢ્યો હું ઇશકને નાવે ” ...	૫૩

કુદરત.

કુલકાંને ...	૫૭
ચન્દ્રોદય ...	૫૮
‘ સૂર્યજી શું ચાહ્યા ? ’ ...	૬૦
ધન-દળ ...	૬૨
સ્વર્ગની મેમાની ...	૬૪
‘ સખી ! વર્ષાને બેટી જ્ઞાલી ગુજરી હશે ’ ...	૬૫
વર્ષતી રાત્રિને ...	૬૭
તારાને આવાહન ...	૬૮
રમ્ય રજની ...	૭૦
ઢંકાયલા ચાંદલાને ...	૭૧
ચાંદની ...	૭૪

વિષય.					પૃષ્ઠ.
રમ્ય રાત્રિ	...	...	...	...	૭૭
કુલડાં...	...	...	...	...	૭૮

સામાજિક.

માતા અને બાળક ..	...	...	...	૮૧
ઝૂલણાં	...	...	...	૮૫
માનાં હેત	...	...	...	૮૭
ન્હાનકડો બાઇ	...	...	...	૮૮
નવી બાબી	...	...	...	૯૦
નવ વધુ	...	...	...	૯૨
પ્રીતમનાં પગલાં	...	...	...	૯૩
નિર્મળ પ્રેમી ગીતડાં નિર્મળ હૈયાં કાળ	...	...	...	૯૪
મેયરનાં મેમાન	...	...	...	૯૫
ઢાલ સોલામણાં	...	...	...	૯૬
‘ઢાલી ! યાદ ત્હને શું ના ?’	...	...	...	૯૮
શિયળની સાડી	...	...	...	૧૦૦
સખીને આમન્ત્રણ	...	...	...	૧૦૨
સખીને આમન્ત્રણ (૨)	...	...	...	૧૦૫
‘નારી બસ સરદાર’	...	...	...	૧૦૭

વિવિધ.

માછીને	...	...	...	૧૧૧
જીવન સાર્થકતા	...	...	...	૧૧૩

વિષય.

પૃષ્ઠ.

જીવન પ્રયાણ	...	...	...	૧૧૪
‘અવર કટાક્ષે કદિ નવ ડરવું’	...	...	...	૧૧૬
‘રોવું તે થાને!’	...	...	...	૧૧૭
ના બેસો રડવા	...	...	...	૧૧૮
બહાલાંને	...	...	...	૧૨૧
બહાલાં કહોને શું કરશો!	...	...	...	૧૨૩
‘બળ્યાં પ્રભુશું રમતાં’	...	...	...	૧૨૪
“પ્રેમીની ગત પ્રેમી જાણે”	...	...	...	૧૨૫
રૂઢનમાં સ્મિત	...	...	...	૧૨૬
ધ્વંસ એ ધન્ય	...	...	...	૧૨૮

મનોભાવના.

અમ્હારી આશા	...	...	...	૧૩૧
પવન અને તારો	...	...	...	૧૩૨
થાવાનું તે થાશે	...	...	...	૧૩૪
‘મૃત્યુની પરવા નહીં’	...	...	...	૧૩૫
દિગ્નતે દીપક	...	...	...	૧૩૭
શકને...	...	...	...	૧૩૮
‘કુલકું છે એક પ્રીત્યું’	...	...	...	૧૩૯
‘જગતના લોહને છે શું’	...	...	...	૧૪૦
અમ્હે!	...	...	...	૧૪૨
બન્ધન છૂટ્યાં	...	...	...	૧૪૪

બે બોલ.

કેટલાક મિત્રોના આગ્રહથી મહાર્ કેટલુંક લખાણ જનસમાજ આગળ રજુ કરું છું.

‘કવિતા કંઈ કહેવી!’ એ વિષય ઉપર અત્યાર સુધીમાં ઘણું વિવેચન થઈ ગયું છે, હજુ થાય છે અને લવિષ્યમાં જરૂર થશે જ; પરંતુ કેઈ કાળે પણ એ વિષયે એકમતી થવી સંભવિત નથી. એતો “કપાળે કપાળે જુદી મતિ:” અને એમ ન હોય તો જગતમાં રહેવું કેવળ નિરસ થઈ પડે. મતાન્તરતામાંજ જગત પ્રગતિનું તત્ત્વ સમાયેલું છે.

વિશેષ શું લખું?

હસ્તવદીર્ઘના ચિન્હ મૂકવા માથાકૂટ કરી નથી.

અન્તે રા. લાઈ કેસવપ્રસાદ છોટાલાલ દેસાઈ અને રા. લાઈ વૈકુંઠલાલ માધવલાલ દેસાઈ એ બન્ને લાઈઓનો મહને કેટલીક અગત્યની મદદ આપવા માટે ઉપકાર માનું છું.

વસન્તવિનોદી.

ગીત પંખીને

આવો આવો પંખીડારે, ઉડી મીઠા ક્યાંરે ગયું !
 બહાલા ! શોભે શું આવું રે, પીઓ ઝરણું હોયે વહું;
 નિર્મળ ઝરણું વારિ રે, પ્રભુ ધરથી ગાતું સરે,
 પંખી ગાનાને ઝીલી રે, મધુર ગજવો જગને રવે;
 મહારા હૃદયમાં ખીલી રે, કૈં કૈં કુમળાં ફૂલો હસે,
 બાઈ જાઈ ચમેલી રે, સર્વે ગુલાબોયે વસે;
 રાતાં પીળાં પચ્ચરંગી રે, મહાલે ન્હાના મહોટા મહિ,
 આવો આવો પંખીડા રે, સૌયે ફૂલો લહમને દહિં;
 મહારા અન્તરમાં ઉગે રે, મેવા મૃદુ સ્વાદ લયાં,
 આવો આવો તો આપું રે, પંખી લ્યો લ્યો આખો ભલા !
 જેવા તેવા નહીં મેવા રે, સર્ગીં એમાં સ્વાદ રમે,
 આવો આખીને જૂઓ રે, ત્યારે સૌયે ખખર પડે.
 મહારા હૃદયમાં ખેલે રે, હવા લહેંકી લલિત રૂડી,
 આવી મીઠા ત્યાં ખેલો રે, બહાલા સૂખે મનહર ખની;

વહાલા તમ શું નહીં આવો રે, હૃદય લીલા જાશે સૂકી,
 થાશે વગડો જ્યાં વાડી રે, વહાલા આવો હંતા મૂકી;
 વહાલા જો તમ ના આવો રે, જાશે નહિં કો' અનઘડ ધરે,
 બોલી મહાંડથી મીઠું રે, પીંખી દેશે ત્હમને અરે;
 વહાલા જાઓ તો જાજો રે, કોઈ રસિયા ગુર્જર ધરે,
 રે'જો નિત્યે આનન્દે રે, યાચું એવું પ્રભુજી કને.

દેશ ભક્તિ.

ઉપા.

સૂવર્ણ હાસે ઉપા રમે છ ગુલાબિ પટકુળ ઓઢી,
 રાગે નવલાં હાસ્ય ઝીલીને પ્રેમે હૈયાં ખોલી,
 અયે ! ભરત બાલ બહાલાં.

વિહંગ સ્નેહી મધુર ઉપાના અન્તર આશિષ રેલે,
 દિવ્ય તેજમય ઉત્સાહ ક્યમ ના હૈયે ઝળકી ખેલે
 અયે ! ભરત બાલ બહાલાં.

અનેર મીઠી આશે વીંટી સમિર સૌરભ વેરે,
 વિરલ રંગમાં હૈયાં ક્યમ ના કુદી કુદી રેલાંછેલે,
 અયે ! ભરત બાલ બહાલાં.

દેશોદય દીનકર શુભ પગરવ ઉપા સાને સમજાવે,
 હિમગિરીબદ્ધે મધુ ધર્મ સજીને પૂજે ઉડે ભાવે.
 અયે ! ભરત બાલ બહાલાં.

પ્રભાત.

વિશુદ્ધ હૈયાં પંખી રેલે,
 તેજસ્કર ગુર સમિર ખેલે,
 ગુલાબિ પ્રતિભા દીનકર વેરે,
 ગીત પ્રભૂના ગાળે.

પ્રપુલ્લ વાદળી વ્યોમે લગકે,
 આશલયો નિર્મળ કુલ મલકે,
 અનેર જીવન હિન્દે ઝળકે,
 સ્નેહ જ્યોતિ રસ રાળે.

‘જય ! હિન્દ ખાલ આપણ હો !’

અયે ! હિન્દ ખાલ આપણ હો !

જય ! જય ! હિન્દ ખાલ આપણ હો !

ક્યમ થનગન હૃદય ન નાચી રહે !

ક્યમ રગરગ રક્ત ન ફેદી વહે !

ક્યમ યોગ્ય ખુમારી ન શીર ગ્રહે !

ખસૂ હિન્દ ખાલ-૦-અયે-૦

ભલે મઠ કો’ હિન્દ નમાલી કહે,

ભલે અવગુણ કો’ ભલી હિન્દ લહે,

પણ દિવ્ય ભૂમિ આ એકજ છે,

તે હિન્દ ખાલ-૦-અયે-૦

ભઠ હિન્દ સમી રમ્ય ખીજ કહી ?

મૃદુ વિન્ધ ખુખી હસી હીંચી અહીં,

સુરી સાત્વિક લહર શીત સીંચી રહી,

તે હિન્દ ખાલ-૦-અયે-૦

સૌ ધર્મી આવો હળી મળીએ,

નૂરે-હિન્દ ઝળળવા પણ લઈએ,

ક્યમ મહિંમહિં કાપી લડી મરીએ,
સૌ હિન્દ બાલ-૦-અયે-૦

કદી નિજ-હિતી કો' લડવા પટવે
ચૂર નયન-શરે કરીએ સઠને,
ગિરિ નિશ્ચયથી વદી હર ડગલે,
સૌ હિન્દ બાલ-૦-અયે-૦

સૌ આવો આવો પણ લઈએ,
ક્યમ લીરૂ બની પાછા પડીએ,
છો પ્રાણ પળે નહિ પીઠ ધરીએ,
જય ! હિન્દ બાલ-૦-અયે-૦

“ દેવી ! દર્શન ક્યારે થાશે ? ”

સ્વતંત્રતાને પ્રશ્ન:—

ક્યારે ભયઘટ વાદળ જાતાં કુદરત ગીતાં ગાશે ?
 પ્રભુ તેજીલી દેવી તહારાં દર્શન ક્યારે થાશે ?
 ક્યારે નિર્બળ રોતી નદિયો નિર્મળ હસતી જશે ?
 બલવત્ તુજ ઉરઝરણું ક્યારે જીવનમાં ભેળાશે ?
 અમ અન્તર કાજલ અન્ધારાં ક્યારે સંકેલાશે ?
 ઝગઝગતાં તુજ નયનાં ક્યારે કલ્યાણી ફરકાશે ?
 ગિરિ ધ્રુજવન્તા વાયુ ક્યારે શાન્તિ સોડે સરશે ?
 તુજ અમીરી સૂર ઝીલી ક્યારે જીવન ઉમઢા બનશે ?

દેવીનો જિત્તર:—

અલેદ પ્રેમથી સમગ્ર હીતમાં નિજહીત જવ ગુંથાશે; ✓
 કાળાં વાદળ ત્રુટતાં સરતાં ધીમાં વીખેરાશે.
 શનિદેવ શાન્તિના યજ્ઞે જ્યારે આછા થાશે;
 જીવન સરિતરી મીઠી લહેકે અલખેલી બની ગાશે.

મયૂરવાહિની મધુર દેવીનું સાધન શુભ સન્ધાશે;
 અન્તર અન્ધારાના પગલાં ચમ ઘર ભણી મજુડાશે.
 સ્વધર્મજંગી જન ધુમશે 'ને નીતિ પાન પિવાશે;
 ભયકર વાયુ વેષ બદલશે કેમલ વેણુ વાશે.
 સ્વાર્થત્યાગની ઉન્નત દિક્ષા અન્તરથી દેવાશે;
 ત્યારે ગહારા હૈયાના સૂર તમ હૈયે રેલાશે.

માતાને વન્દન.

નમન નમન પ્રિય માત અમ્હારી નમન નમન પ્રિય માત,
અમ અન્તરની દેવલડી હો નમન ત્હને દીનરાત.

માવડી નમન ત્હને દીનરાત. નમન૦

અજળ વિરલા વીરની જનની લવ્ય દીધા સન્દેશ,
અન્ધારેથી વિશ્વ ઉગાર્યું પલટયું નવલે વેષ.

માવડી નમન ત્હને દીનરાત. નમન૦

દિવ્ય સ્નેહનાં નિર્મળ ઝરણાં અમ હૈયે રેલાય,
પ્રેમ હલક લક્ષિતની જાળી ત્હારે ચરણે જાય,

માવડી નમન ત્હને દીનરાત. નમન૦

તુજ સૌખ્યે અમ હિત સમાયાં તુજ જ્યોતિ અમ તેજ,
માવડી ત્હારે પૂણ્ય આંગણે લસમ થયા સૌ લેદ.

માવડી નમન ત્હને દીનરાત. નમન૦

અગણિત ત્હારા ખાળ અમ્હેપણ એકજ છે લલકાર,
જગતમહિં વીરરંગ જગવશું કરશું તુજ જયકાર.

માવડી નમન ત્હને દીનરાત. નમન૦

જનની સેવન.

જનની સેવનનો મધુમધુરો અવસર ક્યાં મળેરે,

અવસર ક્યાં મળેરે જગજીવ્યું ફળેરે.

નવનિધ લાડે નિશદિન ઝુલવે,

ઊરહીર પાતી હૈયે હુલવે,

અદ્ય સાદુ' પણ અમિત ભારતું ક્યાં વળેરે;

જનની૦

મુલુપુર ગૌરવ વદને મલકે,

મંજુલ મોહક અન્તર ઝલકે,

નવનવ સાજે શીખ દે સાને પળે પળેરે;

જનની૦

ઉત્તમ શોણિત જનની કાળે,

રેલાયે શું વધુ કે'વાશે,

કિસ્મત ક્યાંથી ભારતિ હિત કાયા ઢળેરે !

જનની૦

અમ્હે તો ભરત ભૂમિના બાળ.

અમ્હે તો ભરત ભૂમિના બાળ,

અમોને કેવલ એપર બહાલ

નિરંતર કેવલ એપર બહાલ.

સ્વર્ગ સમી પરભૂમિ સુન્દર લલે રસમાં રમનાર;
અમ અન્તરમાં એને તેજે પગભર નહીં અમકાર.

અમ્હે તો૦

રંક લલે રહી માત અમ્હારી તદ્દપિ તે અમ પ્રાણુ;
હેયાંગેલ સલ્લણું દેતી શીખવી ઉન્નત ગાન.

અમ્હે તો૦

અવર ભૂમિની ભૂરકીમાં નહિ ભરત અમે ભૂલનાર;
પરમાતાના લાડ લૂખેરાં તે શું દૂઃખ દળનાર.

અમ્હે તો૦

અનેર વૃત કંઈ અમ્હે ઉજવીશું અગતા સુર અમકાર;
ઉષા સમી બમ્ભ ભરત હસાવી જગવીશું જયકાર.

અમ્હે તો૦

અમ્હેતો હિન્દના બન્દા.

અમ્હેતો હિન્દના બન્દા, અમ્હારી વાત ન્યારી છે,
 અમ્હે વીર રંગથી છાંટયા, અમ્હારી ટેક ભારી છે.
 નહીં પરવા અમીરીની, નહીં પરવા ફકીરીની,
 નહીં પરવા સીતમગરની, અમોને માત બહાલી છે.
 ઝનૂની છે અમોને કહે, ભલે નાદાનમાં લેખે,
 ભલે ગાફિલમાં ગણુતાં, ન દલગીરી અમ્હારી છે.
 બધા પંતૂજ થઈ ફરતા, અમ્હારે ધ્યાન નામદા,
 વધે જોખમ ચઢે જુસ્સો, બલિહારી અમ્હારી છે.
 ભલે ફૂંખેર ભંડારી, અખૂટ દોલત અધિકારી,
 ગણે નિચ સ્વાર્થ જો ખ્યારી, અમ્હારે મન લિખારી છે.
 ભલે પંડીત પૂરાણી, વહે નિત્યે શ્રી વાણી,
 નહીં સત્કર્મગત જાણી, અમ્હારે મન ગમારી છે.
 ભલે લક્ષ્મીથી લૂખા હો, ભલે વિદ્યા વિખૂટા હો,
 કદી પરહીત છે શ્રા, અમ્હારે રાજધારી છે.
 ખમ્યું તે સૌ ભુલી જઈશું, સુક્યું તે સૌ હસાવીશું,
 અવલ જાદૂ ચલાવાની, વડી હિંમત અમ્હારી છે.
 ભલે અમં થાય કુરખાની, નહીં પરવા જરી એની,
 અમ્હે ખસૂ મસ્ત અમ ધૂનમાં, અમ્હારી ખંડ ન્યારી છે.

અજબ ધૂન.

આજે અમ્હારે આંગણે કેં અજબ ધૂન લાગી રહી !

મોહન અમોલી વાંસળી શી લક્ષ્મિની વાગી રહી !

નહિં તૂંછ હૃદયી સ્વાર્થલીની છાંય અહિં નજરે પડે;

લડવીર આત્મન આહુતિની જ્યોત શી જાગી રહી !

આજે-૦

ઉપા અમ્હારા ઉદયની હૈયાં ઉછાળે વ્યોમમાં;

સારી ખુમારી ખલ્લની અમ શીરમાં નાચી રહી !

આજે-૦

નવ આશ' ને શૂર સ્નેહના રંગો ભૂલાવે લેદને;

શી માવડીના પ્રોઠ બળની નોબતો ગાજી રહી !

આજે-૦

બે ચિત્ર.

વિજય ડંકના ઘોષ સુણીને લડ લડકંતા ભારી,
લલિત વપુની રમણિયતાથી ઇન્દ્ર શુદ્ધિ ગધ હારી,
ધર્મનીતિ' ને ટેક થૂર રહ્યું વિરમયી જગત નિહાળી,

બહાર ઠાઠ શા ત્યારે !

સુવર્ણથી અંકિત રત્ન જડિત ઝળે મુકુટ રૂપેરી શીરે,
ભાર વિશાળે મંગળ ટપકી, પ્રવેતાંબર ધર્યાં વીરે.

સમય હાલ કળકળતો આવ્યો, શબ્દ શ્રવણ ના થાયે,
દુર્બળ કાયે નિર્બળ હૃદયે, દુઃખ પોકારે જાયે,
ધર્મ નીતિ'ને ટેક ચૂકથી, મર્દ કાયરો હાયે !

ભરત રડત નિહાળું.

ફાટ્યાં માઝ્યાં વસ્ત્ર સજી હા ! ફરે ઉઘાડે શીરે,
ફળગીયા હા ! મલિન વેષમાં ભરત હૃદય અમ ચીરે.

વીર ! જાગો જાગો રે.

વીર ! જાગો જાગો રે;

હિન્દ-રડત દુઃખથી હાય,
હૃદય તમ શું નવ ચીરાય !
માત રૂદન ક્યમ ખમાય !

સુજન જાગો જાગો રે.

કાન્ત વદન કરમ્યું હાય,
અબલ બનેલ ધુજત પાય,
કમર કડિન નવ રખાય,

શો સજેલ વાગો રે.

છિન્ન લિન્ન શી જણાય,
અનુપ માત હિન્દ હાય !
રાત દીન ક્ષીણ થાય,

તદપિ શું ન દાગોરે.

રિખત માત ક્યમ ઉઘાય !
લબ્ય મનન કરી સદાય,

અધમ દેવ પટકી પાય,
હિન્દ સૌજય સાધો રે.

રમ્ય દિવ્ય લો ઉપાય,
યત્નમાં છો જીવ જાય,
હામ તો પ્રભુજી રહાય,

વીર ! જાગો જાગો રે.

સ્વરાજ્યની દેવીને.

અયે મધુરી દેવી હો ! હો ! આત્મ તારિણી માત હો !

સુવર્ણની તુજ પાંખડી,

દેદિખ્ય મંબુલ આંખડી,

સુર મોહિની ! મૃદુ કાચિની ! તું,

અયે-૦

જ્યાં જ્યાં કુંળી પાંખો ફરે,

શીત સૌખ્ય છાયા ત્યાં ઠરે,

રસ કનકનો ધરણી ઝરે નિત,

અયે-૦

નિર્મળ નયન હસતાં નમે,

શિળી તેજ સુરખી ત્યાં રમે,

કૌશલ્ય વિદ્યા ઉગી ઝુમે પુર,

અયે-૦

નીતિ ટેક શરની માવડી,

ભડ આત્મચક્ષુ શીખાવતી,

ઉંચ આશયી દિશ દાખતી શુભ,

અયે-૦

તુજ ક્રોધ ત્યાં લડકા બળે,

રણુ અિપ્મના તડકા સમા,

રસહિન દિસે રસભર ભૂમિકા,

અયે-૦

ઉન્નવલ દીવા લલે છે હસે,

રવિ જ્યોતિ વિણ કુદરત રહે,

ઝો હર્ષ વ્યર્થ તુજ હાસ્ય સૂના,

અયે-૦

બુદ્ધિ રિપુ ક્ષયકર ગુણો,

કુડ કુસંપ આદિ નિશચરો,

ભૂમિ મહિં કુદે તુજ દષ્ટિ નહિં જ્યાં,

અયે-૦

*

,*

*

અતિ અવકૃપા કયમ આવડી,

હિન્દે કરી હે ! માવડી,

નિર્ભળ જાને પ્રિય રડીગેળી, હા !

અયે-૦

જરિ દયા! હવે દિલ આણુને,

મુજ દેશને ઝલકાવને,

મીઠી નઝર મલકાવીને તું,

અયે-૧

ગુર્જરી સ્તવન.

શીળી રાતમાં રે લોલ, રમીએ સહિયર સૌ સાથમાં રે લોલ.
રમત વાટમાં રે લોલ, ફરીએ સહિયર નીતિ સાથમાં રે લોલ.
શીળી રાતમાં રે લોલ, રમીએ સહિયર સૌ સાથમાં રે લોલ.

હર્ષે આંજ આંખડી રેલી મીઠા સૂર;
જોતમ રનેહે ઉજળીએ ઉત્તમ ગુર્જરી નર.

સખી ! વિશ્વની શી વાડી હિન્દ માવડી રે લોલ !
લલી હિન્દની રસીક ભૂમિ ગુર્જરી રે લોલ !
રૂડી ગુર્જરીમાં પ્રૌઢ શોભા પાથરી રે લોલ !
સખી ! ગુર્જરી વિલાસવાડી આપણી રે લોલ !

શીળી રાતમાં રે-૦

હૃદયતણા પણ હૃદયથી નમીએ સૌ જગરાય;
જન્મ દીધો આ ભૂમિમાં કુદરત જ્યાં છલકાય.

તીલુ' ગાતી મીઠી નદિયે હ્યાં શી રમે રે લોલ !
પૂરાં ખીલી ઝુલી ખેતરાં ધીરાં હસે રે લોલ !
વિવિધ રમ્ય નવલ વૃક્ષ ફળ ફૂલ છે રે લોલ !

સખી ! મધુરકણ્ઠી પંખીડાં પણ શાં વચ્ચે રે લોલ !

શીળી રાતમાં રે-૦

મનહર મોહક ભૂમિ આ આપણુ એના બાળ,
નિર્મળ નેહ શું નહીં ધરિયે એપર બહાલ ?

સખી ! માત માટે હૃદય શું ના બાળીએ રે લોલ !

સખી ! ગુર્જરીનું હીત શું ના ભાળીએ રે લોલ !

સખી ! સ્વાર્થ એને કાજ શું ના છાંડીએ રે લોલ !

સખી ! સમય આવે પ્રાણને પણ પાડીએ રે લોલ !

શીળી રાતમાં રે-૦

મેઘનાદ.

મહારે આંગણુ ખેલે આજ હો ! જાદૂલયો મેઘનાદ.

અંગ અંગે રંગ નવલ હીંચાવે,

નયન પૂરે લલકાર;

અન્તરમાં કાંઈ અદ્ભૂત હસાવે,

દિવ્ય જ્યોતિ ઝલકાર.

બહાલાં ! અલખેલો મેઘનાદ. મહારે-૦

પરિભલ વાયુ પ્રભુ પ્રીત છાતા

લવ્ય કરે મુરનાદ;

નવરંગ કુદરત લળી લળી ખેલે,

નૌતમ-વીરલ રાસ.

બહાલાં ! કોડીલો મેઘનાદ. મહારે-૦

રસભર વાદલ રમતાં ઝમતાં,

પાતાં નૂતન પ્રાણ;

પ્રેમળ કુલડાં નીંદથી જાગી,

બહેંચે અમોલી દહાણ;

બહાલાં ! મોંઘેરો મેઘનાદ. મહારે-૦

નિર્મળ નદી નવ જીવન પામે,

રણતૂરી જલધિ વાય;

ચાતકડાં કાંઈ ટળવળતાં તે,

મોહલયો મલકાય.

બહાલાં ! રંગીલો મેઘનાદ. મહારે-૦

ઉન્નત મોરલિયા રસ રાચે,

રસહીના થરકાય;

સિંહ વીર ઘોર ગર્જન ગાળે,

કાયર તે સંતાય.

બહાલાં ! રસલીનો મેઘનાદ. મહારે-૦

અજળ જીવન દેશમાં જાગે,

જ્યાં ત્યાં જડે શૂરવાદ;

દિવ્ય પ્રભા મીઠી દેશમાં અળવે,

વીર હૈયાં મેઘનાદ.

બહાલાં ! જાદૂલયો મેઘનાદ. મહારે-૦

દેશ ભક્તિ રમત છે મોંઘી.

મોંઘી મોંઘી રે ભાઈ મોંઘી,

દેશ ભક્તિ રમત છે મોંઘી.

કાયર જનનું કામ નહિં ત્યાં હિંચકારા શું કરશે,
નામ સુણી જે હબકી જાતાં રમતમાં ક્યમ ભળશે;

રે દેશ ભક્તિ-૦

જીવ સાટાનું કારજ કપડું બકવાદે નહિ બનશે,
ભય દેખીને ડાહ્યાં થતાં તે કેસરિયાં ક્યમ કરશે;

રે દેશ ભક્તિ-૦

સ્વારથિયાં સૌ બાના બતાવી છગ દઈ પાછાં પડશે,
પ્રભુ બાળો કોઈ સિદ્ધજનો તે અડગ રહીને અડશે;

રે દેશ ભક્તિ-૦

સ્મરણો.

દાદાને.

મીઠી દેશની સેવા માની એતે ધન્ય જીવ્યું જગ માંહ્ય;
પરજીવ્યું શ્રી સુખ દેશ પછાડી પ્રીતે નમીએ તહેને પાય.

સ્વાર્થ પાન લહું વિષ હડાહલ નહિં સ્વપ્ને પણ ભાન;
રોમ રોમ'ને રજા આણુંમાં કેવલ દેશનું તાન.

તહેને નમીએ નીચા પાય. મીઠી-૦

‘દેશ ભક્તિ સૂર વસન્ત વેણુ કોકિલ મંજુલ ગાન;’
અચલે વિમલે અન્તર લહીઆ, ઝુકવે ઝુમવે પ્રાણ.

નમીએ શતધા તહેને પાય. મીઠી-૦

દેશોદય ગિરિ પન્થ વિકટ અતિ તદપિ ભડ ભીમ હામ,
સંતત કૂદે મન ‘દેશ રહે ત્યાં ધીઃક લીધો આરામ.’

નિશ દીન નમીએ તહેને પાય. મીઠી-૦

દેશ તાત પીડાતો ભાળી હૈયું ગળી ગળી ભય;
દેહ ત્યાગે પણ દેશ ગળાળવા ધર્મનિધિ ગજવાય.

તહેને નમીએ લળી લળી પાય. મીઠી-૦

દિવ્યાત્મા હો અક્ષય હાહા ! સોંપી દેશને કાય,
જગપતિ ધરથી આશિષ દેજો વિનતી નમ્ર સહાય.

તહનેતો પળપળનમીએ પાય. મીઠી-૦

મહાત્મા ગોખલેને.

હે ! આત્મ ત્યાગી જગતસેવક વીર ઉંડા ભાવના,
હે ! સ્વર્ગવાસી રૂપી જીવો વન્દન અમહારાં બહાલનાં.

હે ! આત્મ ત્યાગી-૦

કમ ભાગ્ય છે અમ દેશનાં,
બહુ કર્મવીરની ન્યૂનતા;
કાયર ધણા પંડિત ફરે,
નિત દંભશૂરે ધૂમતા.

હે ! આત્મ ત્યાગી-૦

અમ અધમ અન્તર પૂરજો,
કેં તેજ નવલાં સ્વર્ગનાં;
નિઃસ્વાર્થભાવે સ્નેહગીતો,
રે' જગત રેલાવતાં

હે ! આત્મ ત્યાગી-૦

ભાંડુ ભલા અમ છે તહમે,
ભાસૂસ અમહારા તમ થજો;

કે વિનવળે જગ તાતને

દે આત્મળા તમ સમ થવા.

હે ! આત્મ ત્યાગી-૦

પૂજ્ય ગોવર્ધનરામને.

નિવાપાંજલી.

સૂર્ય અમ્હારો અસ્ત થયો પ્રભુ પ્રકાશ ક્યાંથી પડશે,
અગમ્ય ઉંડા અન્ધારામાં રસ્તો ક્યાંથી જડશે,
અમ નયનામાં તેજ અમોલાં ક્યાંથી આવી જળશે,
હરે ! હો ! ક્યાંથી આવી જળશે.

કણ્ટક વાટે દોરવનારા નિશચર પથ આથડશે,
વીર અમ્હારો ગુમ થયો હા ! બહાર હવે કોણુ કરશે.

સૂર્યકૃપાથી ચન્દ્ર ચલકતો કદી આવી મલકાશે,
એથી શું કાંઈ વિશ્વ ખીલવતી ખૂળીએ નયનાં નહાશે !
ખલકર મધુરી સત્તા વિષ્ણુ શું કુદરત ગીતાં ગાશે,
ના, ના, ઠાલી તેય રીખાશે.

નવ પદ્મવ નવરંગીવાડી દીનમણી વિષ્ણુ અકળાશે,
મોંઘી મહારી ગુર્જરિગિરા પ્રિય ગોવર્ધન પાખે.

પ્રિય ગોવર્ધન કર જ્યાં ફરક્યા ત્યાં મનમોહક નિરખ્યું,
કથિર હતું તે પણ સૌ પલટી કંચન થઈને જળક્યું,

કટુ મંત્રી અળગું કરતા તે મીઠું ગાણી મન હરખ્યું !

અરે ! ત્યાં ઉલટું નવલું પરખ્યું !

સુર પ્રાસાદિક વીર મંત્રીની જોડ હવે ક્યાં થાશે !

દિવ્ય પંખીના કેમલ ગાનાં શિખેલો શું ગાશે !

છિન્નલિપ્ત ઠાંકેલી ભાળી ગુર્જરિગિરા બહાલી,

લક્ષ્મિ કામણુ તુચ્છ લહી બન્યો સરસ્વતિ પૂજારી,

વિધ વિધ વેશે વિનવી દેવી માત બોલી શણુગારી,

હરે ! હા ! ગુર્જરિને શણુગારી.

અનેર ઉન્નત હૃદય કુલિનતા હવે ક્યાંથી હા ! મળશે,

પવિત્ર સરલા યોગીવિષ્ણુ હા ! બહાલી વાણી રડશે.

બાહ્યાડંબર દૂર કર્યાં સૌ દિવ્ય હૃદય દીપાવા,

દોડંદોડી કાંઈ નવ કીધી કીર્તિનેય મનાવા,

મોહી પડી કીર્તિ ગઈ ધસતી ગોવર્ધન પ્રિય થાવા,

હરે ! હા ! ગોવર્ધન પ્રિય થાવ..

સાધુપણમાં મોટમ માની યશ અમોલ દીધા,

વિમલાહૃદયની ધૂન મચાવી દાન અજોડ દીધાં.

અતૂલ અદ્ભૂત શક્તિ છતાં પરદોષ દૂઢી નવ મલકયો,
સૂર્ય હતો પણ સૌમ્ય હૃદયનો વ્યર્થ તાપે નવ ઝળકયો,
સ્નેહ નયન ફરકાવી સુંદર કુલ વેરી ચિત હરખ્યો.

હરે ! હા ! કૂલ વેરી ચિત હરખ્યો.

સ્નિગ્ધ હૃદયનો શૂંરો એવો ગુર્જરિ ક્યારે જોશે !
શ્યામ વસનમાં ઘટ અન્ધારે રડવડતી હા ! રોશે.

પૂણ્યવિનય જીવનમાં ગુંથી ઉન્નત દૃષ્ટિ ધારી,
અહંમાનની હઠતા દુખકર કીધી નવ કદી બહાલી,
જગ નયના ખેંચાવા જ્યાં ત્યાં સ્વશ્લાઘા નવ આણી,

અરે ! હા ! અધમ કાર્ય એ જાણી,

લવ્ય હૃદયની પ્રતિમા બીજી પ્રભુજી ક્યારે મળશે,
કેવલ એની કૃતિમાં કંઈ કંઈ આછી છાયા જડશે.

ગૌવર્ધન મલકાતો દેખી મનહર પંખી ગાતાં,
કુમળાં હૈયાં વિષ્ણુટાં પડતાં ટળવળશે મૂઝાતાં,
નિરાશ થૈ મધુ કણ્ઠ સૂકવશે બહાવરડાં બની જાતાં.

હરે ! હા ! બહાવરડાં બની જાતાં.

કલંકહિન દીનકર સમ્ભારી કુલવન્તાં સૌ રાશે,
જેને જોમે હસી કુદતા'તા તહેને ફરી નવ જોશે.

અન્તર આણુઆણુ સુર ગુણુ રાચે ત્યાં તુજ ગુણુ શા ગાવા !
હો ગોવર્ધન ! પ્રિય ગોવર્ધન ! પ્રણામ પળપળ મ્હારા,
પ્રભુકુલ સાથે હસતાં ફરતાં સ્વિકારજે હો બહાલા !

હરે ! હો ! સ્વિકારજે હો બહાલા.

વળી ત્હારી મ્હારી હૈયાં બહાલી વાણીને નવ ભૂલજે,
જગ વિખ્યાતી એને મળવા જગનાયક વિનવજે.

સાધુચરિત નારાયણને.

મોહક મંત્રો ખૂળ લગાવી,
જ્ઞાનસરિત મૃદુ શી પ્રસરાવી,
અનિલ લહર શી શીતળ આવી,

ધન્ય છે સાધુ

હઃખડાં વેઠ્યાં જંગને માટે,
પ્રદેશ સેવ્યા જગ સુખ ખાતે,
સ્વાર્થ વસ્ત્ર ફેંક્યું દૂર ખાતે,

ધન્ય છે સાધુ !

તહારી સરિતા નિત્યે બહેશે,
તપતાં હૈયાં શાન્તિ લેશે,
નવજીવન મરતાંને દેશે,

ધન્ય છે સાધુ !

સ્મરણાં.

કોયલડી તહારા ટહુકાના પડધા અન્તર વાગે,
 ટહુરવ બહાલી ! મધુરો મધુરો પળે પળે વધુ બાગે,
 નિરાશ હૈયું તહને શોધતું ચેતનહિન રડી થાકે,
 અરે હા ! ચેતનહિન રડી થાકે.

બહાલી ! બહાલી ! હૈયું મહારૂં ખાલી ખાલી લાગે,
 મધુરી માલણ તહારા વિના રોતું તે સૂકાશે.

બહાલી તુજશું સખન્ધ ખેલાં સ્ત્રીને હલકી માની,
 જગત વિનાશિની એને કહીને જે તે લવતો વાણી,
 ‘સ્ત્રીને લીધે દુઃખપુર જગ છે’ એજ એજ મન બાણી,
 હરે ! હા ! કેવલ એ મન બાણી.

બહાલી હા ! પણ તુજ શું ભળતાં સ્ત્રી ઉત્તમતા ભાળી,
 કોમલ સ્ત્રી વિણ જગત બને હા ! ફલ ફલ સૂની વાડી.

ભલે ડાહ્યાલા સ્ત્રી તરછેડી ગુમાનમાં બહુ મહાલે,
 ભલે સ્વાર્થી નર સ્ત્રી સુખ દેખી બળી બળી મન ખાળે,

શ્રીની ઉત્તમતામાં અવગુણ હલકટ કો' ભલે કાઢે,
હરે હા ! હલકટ કો' ભલે કાઢે.

શ્રીની રમણિયતામાં એથી ઓછું કાંઈ નવ થાશે,
દુઃખપુર જગમાં શીતળ સુખ સ્થળ શ્રી વિષુ ખીબું ક્યાં છે !

મહારી મધુરી સુખ સ્થળ મીઠી તૂંતો અહિંથી આલી,
બગબગતા આ જગવેરાને રહ્યો એકલડો બહાલી,
થાકી જતાં ઘટ વેરાને વિશ્રાંતિ ક્યાં બહાલી !
હરે હા ! વિશ્રાંતિ ક્યાં બહાલી !

નિર્જનવનમાં કણક સુકાતાં પાણી ક્યાંથી મળશે,
બહાલી ! બહાલી ! ત્હને સમ્ભારી હૈયું નિત તરફડશે.

જગતનિધિના ઉંડા પાણી અતિ વિસ્તારી કાળાં,
સમિરના સુસવાટા જ્યાં બહુ, પન્થ ખરાબાવાળા,
એકલ હાથે પાર ઉતરવા એ સૌ ફાંફા હાલા,
હરે ! હા ! એ સૌ ફાંફા હાલા.

મધુર સુકાની સાથે મળતાં સૌયે સરખું ચાલે,
સમુદ્ર પાણી મીઠાં લાગે સમિર ગાતો મહાલે.

સરજનહારે વિશ્વલીલીથી સુંદરતા સૌ વીણી,
 અનુપમ રીતે લેળી ગોઠવી કળા વાપરી ઝીણી,
 મર્ત્ય જગત પર સ્વર્ગ બતાવા પ્રગટાવી મધુ રમણી,
 અરે ! હા ! પ્રગટાવી મધુ રમણી.

જગ તારિણી આ રમણી અરે અવગણના ક્યમ થાયે !
 કૃપા અજોડી પ્રભુજની ક્યમ સ્વાર્થ મહીં વિસરાયે.

લલે મૂઢ નર હૃદય છાછલે માને હલકી નારી,
 ‘ સ્ત્રીની બુદ્ધિ પાની મહીં ’ કહી લલે નાંખે ઉતારી,
 પ્રભુએ તદ્દપિ એની શ્રેષ્ઠતા જગમાં સ્થાપી સારી,
 ખરેખર જગમાં સ્થાપી સારી.

કોમલ હૃદયની એને પરખી સદગુણ સલૂણા નિરખી,
 માત થવાનું માન અમોલું દીધું પ્રભુએ હરખી.

જગત ગમે તે લવી મરે પણ નારી પાછળ ચાલે,
 નારી નચાવે ત્યમ સૌ નાચે ગર્વ લલે મન ધારે,
 સર્વ જગત પર સ્ત્રીની સત્તા ના એની કોણ પાડે,
 હરે ! હા ! ના એની કોણ પાડે.

જાતની ઘરની દેશની દોરી સૌ નારીને હાથે,
નારી તરાવે સૌથે તરશે નહિં તો ઉન્નતિ ક્યાં છે !

માતા બાલકને જ્યાં લેશે કેવલ તે ત્યાં વળશે,
માળી વાડી જેવી રોપે શોભા તેવી બનશે,
અનઘડ માતા અનઘડ માળી મોહક ક્યાંથી કરશે,
અરે હા ! મોહક તે શું કરશે !

કોમળ હૃદયે છાપ પડી તે નિત નિત વધતી જશે,
બાળ ડાળ વાળ્યું તે રે'શે મરતાં નહિં બદલાશે.

અફસોસ અરે પણ મતાન્ધતામાં હિન્દી નિજ સુખ બાળે,
વ્યર્થ દંભમાં લાન ભૂલી નિજ પાય કુહાડો મારે,
અફસોસ અરે તે દુક સમજ સુરવાડી વીફરી લાડે,
અરે રે ! વાડી વીફરી લાડે.

વિશુદ્ધ દૈવી અમૃત મળતાં ઠાલી મૂખ મરોડે.
દયા કરી પ્રભુ સ્વર્ગ બતાવે ત્યાં ડહાપણ બહુ ડાળે.

બહાલી કોમળ અબળા શીરપર કઠોરતા જ્યાં ગુજરે,
તમોરાજની કાળી સત્તા સબળ વેગત્યાં પ્રસરે,

સ્વમાન હીન નર બની હીચકારા શ્વાનસમા હા ! રઝળે,
અરે હા ! શ્વાન સમા હા ! રઝળે.

ઘાડા દુઃખના અલેધ વાદળ દેશ ઉપર છવરાયે,
કુડ અશાને ડુબી બન્ધુજન મહિં મહિં કાપી રિખાયે.

અરે હિન્દીજન નિત પછડાઓ સાન નથી કયમ વળતી,
દિન દિન શીરપર દુઃખ ધુમરાયે બુદ્ધિ નથી સૂધરતી,
સ્વતંત્રતા સૌ હાય ગુમાવી તોય રહ્યા હઠ વળગી,
અરે હા ! તોય રહ્યા હઠ વળગી.

શાને શાને સમાજ ભૂષણ નારી રાખો અળગી,
એ અળગી તો તમ હલકા કદિ સ્થીતિ નથી સુધરવી.

તર્કશૂન્ય મૂઢ રોજ રીખે પણ નાર સુશિલા કેવી,
સહન કરે સૌ સરલે હૃદયે નરના સુખને સેવી,
નિઃસ્વાર્થે નિત પ્રકાશ પાડે ઘટ અન્ધારે દેવી.
હરે હા ! ઘટ અન્ધારે દેવી.

પંખણર નરને તાપ નડે ત્યાં શીતળ છાંય પ્રસારે,
જગતારિણી ત્હારી તોલે ઢંભી નર ક્યાં આવે !

ઢોંગી નર બહુ જહાર બતાવે ' નારી કાય સૂંવાળી,
નરમ હૃદયની અબળા લોળી કોમળ મનહાવાળી,
ભૂરકી નાંખે ભરમી જાયે ઉડી પહોંચ વિનાની, '

હરે હા ! ઉડી પહોંચ વિનાની.

તદ્વપિ એની પાસે દંભી સદ્ગુણ એવા માંગે,
આછી પ્રતિમા જેની દેતાં જાતે પણ બહુ થાકે.

ધન્ય ધન્ય પણ તુંમાં સદ્ગુણ નરથી સારા નારી,
સરલ હૃદયની પંખેડ તું ઉચે નિત ઉડનારી,
ક્ષુદ્ર વાસના તુજને કંઈ નવ ઉન્નત અન્તર વાળી,

હરે હા ! ઉન્નત અન્તર વાળી.

ગાતી મધુરા સરોદ નરને સાથે લેવા ઇચ્છે,
સ્થૂલ હૃદયનો હિન્દી ત્હારા ગાયનમાં શું સમજે !

મનોહારી મંજુલ તુજ ગાયન મૂઢને લાગે મેલું,
હૃદયસુધારક લલિતગીત ગણે કપટજળ ગુથેલું,
ઉપા સરિષુ ઉત્તેજક સ્મિત ગણે વિનાશ ભરેલું.

હરે ! હા ! ગણે વિનાશ ભરેલું.

જેવું નિજનું અન્તર તેવું પ્રતિબિમ્બ તુજમાં નિરખે,
શ્યામવદન સુરગંગામાં પણ કદી ના મોહકે મલકે.

ઢાલી ત્હારી જાતિપર મહેં પહેલાં શકતા કાખી,
તે માટે પ્રિય ! તે માટે હા !! યાચું અન્તર માફી,
અહિં દેતી ત્યમ સ્વર્ગેથી તે દેજે આશિષ આપી,
ઢાલી હો ! દેજે આશિષ આપી.

પારસમણિ પરખન્તાં શીખવી ઢાલી ત્હેંય મુધાર્યો,
ઉડી ખીણે ડુખતો હું પ્રિય ! ત્હેંય ત્હેંય ઉગાર્યો.

ઢાલી હવેથી પણ લીધું નહિં નારી ગુણ વિસાડું,
ત્હારી જાતિ ઉન્નતિ કાળે ખનતા પ્રાણ પ્રસાડું,
સરલે ! ઉઠતાં તે શિખલાવ્યું ખીજને સમજવું,
હરે હા ! ખીજને સમજવું.

વ્યેામે તરતાં ક્ષિતિજ વિશાળી સૃષ્ટિ સુંદર દીસે,
ઢાલી તેના ગુણગીત ગુંથતો રેલાવું મો દીશે.

ગેખી ખુલ ખુલ ગાતું ગાતું ઉડા લોક ઉઠલતું,
મનહર સ્ત્રીતું પ્રેમી અન્તર નિધિ ઉર્મિસમ હસતું,

શિલાખંડશા! પુરૂષ હૃદયને સમજાવી ભીજવતું,
હરે ! હા ! ગેલ કરી ભીજવતું.

નર અન્તર પ્રેમી નવ મહીંથી બને ખડાસ્થી ભીનું,
નારી ખસતાં ધગધગતું તે પુનઃ થાતું રસહીનું.

અલેહ સાંકળથી સંધાયાં જગપતિ'ને સ્ત્રી શાણ્ણી,
પ્રેમ મહિં છે પ્રભુ સમાયો, પ્રેમની મૂર્તિ નારી,
નારી ગુણ નવ યાહી શકે ક્યાં પ્રભુ મળવાની વારી,

હરે ! હા ! પ્રભુ મળવાની વારી,
બની ખાવો નર સ્ત્રી તરછોડી વન વન ઠાલી રવડે,
શુદ્ધ હૃદયથી સ્ત્રી ગુણ પરખે પ્રભુ મળશે વિણ રંજણે.

*

*

*

*

વિધ વિધ સ્થિતિમાં અમુલખ નારી લાવ અનેરા ઝલકાવે,
માવડી હૈયાં-હેત મધુરાં, ખેડેની અનુપમ રનેહ લાવે;
પૂજ્ય વૃત્તિ પુત્રિની નવલી પુષ્પલતા ગૃહ પત્નિ બને,
આશુત સુખદાયિની નારી ઉપકારો ક્યમ ભૂલું અરે !

જહાલાંને.

મીઠાં હૈયાં મધુરાં જહાલાં,
ઓચિંતા ભૂલી ક્યાં ચાલ્યાં,
સ્નેહ અમ્હારા ઉણા ભાજ્યાં !

પ્રભુધર મીઠાં જાણ્યાં ?

નિશ્ચિન નયનાં રેતાં થાક્યાં,
અન્તરમાં અન્ધારાં જાણ્યાં,
ભયભિત પડ્યા કંઈ કંઈ વાજ્યાં;

પ્રેમીલા હો જહાલાં !

* * * *

પ્રભુધર રેતાં અમને જોજો,
ઉન્નત પંથી સ્ફુરણાં દેજો,
અમ જીવનમાં અમૃત બેજો,

અહિં બેજો ત્યમ જહાલાં.

સનમને.

સનમને.

તું ક્યાં વસે હું ક્યાં વસૂં મળવૂંય ક્યારે હે સનમ !
 જગર તલસે ભેટવા મેલાપ ક્યારે હે સનમ !
 મેલાપ થાશે કે' દિને મેલાપ નહિ હે સનમ !
 કેવો થાશે જાણું ના હું, જાણે પણ તે તું સનમ !
 તદ્દપિ આજે જગર મહારૂં ફેંકતો તૂંપે સનમ !
 ઘટિત લાગે ઝીલજે યા, ઠેલજે પાછું સનમ !
 ઝીલતાં ખેલાવજે-ભેટાડજે તૂંજથાં સનમ !
 ઠેલતાં તે ખતમ કરજે પાછું નહિં મળવા સનમ !
 ખતમ કરજે તેજ જહેતર પાછું નહિં ઇચ્છું સનમ !
 જગર નહિં તું ઝીલશે તો કામતું શું તે સનમ !
 નહિં ઇચ્છું હું તે અવરને દેવા કદી ખડકે સનમ !
 દેવું છે તે તૂંજને તો લે ! લે ! કર તૂંમય સનમ !

સનમને આગ્રહ.

બન્યો મસ્તાન પીને હું, શરાબે ઈશ્કની ખ્યાલી,
 ચઢ્યું શું ખૂન ચશ્મોમાં, ધસ્યું શું ખૂન સૌ નાડી !
 જીગરના શાં ખુલ્યાં તાળાં, ખુલ્યાં સૌ ખારણા ખારી,
 હવા ત્યાં હૃદયની ખેડેડી, ગિરફતારી ગઈ હારી.
 અજબ બદ્દ શરાબે શો, અજબ રંગી ખરે ખ્યાલી,
 ફિરસ્તા લોકની લહેજત, દિસે આ આલમે આવી.
 સનમ ! લે લે ! સનમ ! પીલે પ્રિતેથી આ ધરૂં ખ્યાલી,
 પરિસ્તાની મઝો એમાં, વિના એ જિંદગી ખાલી.
 સનમ લે એક વેળા લે, પછી જો ખહાર તેના શા !
 સદા તૂં દૂંઢશે ત્હને ધર્યાં વિણ કોઈની માઝા.
 બન્ને મસ્તાન હું એથી બની જા તૂંચ મસ્તાની,
 થઈ મસ્તાન લેટીને કરીશું લહેરની લ્હાણી.
 થશે કુરખાન જીવ્યું આ નિવા ખાવિંદની થાશે,
 સફા ખાવિંદનો પઢશું અવર એ વિણ મઝો કયાં છે.

“ ચઢયો હું ઇશકને નાવે ”

ચઢયો હું ઇશકને નાવે ખલક આખે તુફાની આ,
હિંતે થું નાવ નાચંતૂ સનમ તુજને ધરી લક્ષે.

સમિર શા જોરથી કુંકે ! બદન જીગર ધ્રુજવે શાં !
રખેને નાવ ઉઠાવે, બધી હિકમત ચુકાવિને.

મગર મત્સો ભર્યાં આખે, ડરાવે શાં નજર દેખી !
ધસી શાં આવતાં પૂઠે, રહ્યો હું નાવમાં બેસી.

કદીજો નાવથી ગબડયો, સુ-તારો ના કદી મળતાં,
સનમ ક્યાંથી મળે આરો, ડુબાવાનો રિખાવાને.

થશે શા હાલ મહારા ત્યાં, ધરી ગર્દન મગર મત્સો,
ખતમ કરશે જીવન સાડું, સનમ તુજને મળ્યું ક્યાંથી !

*

*

*

*

નથી હું નાવથી ગબડયો, નહીં હું નાવથી ગબડું,
હશે હિંમત કદી હૈયે સનમ તુજને ધરી જકડું.

વિના અર્થે લવું આ શું ? થશે જે જે થવાનું તે,
 ધસન્તુ નાવ અદ્યાપિ, સનમ્ તુજને ધરી લક્ષ્મી.

કુદરત.

કુલડાંને.

હસજો કુલડાં મધુરાં હાસ,
તમ અન્તરમાં અમિનો વાસ.

જગ દુખડાં લહમને કયમ દમે !
પ્રભુ પદમાં નિત ચિત જ્યાં રમે !

પર ઉપકારે અર્પો કાય,
સ્વાર્થ સુખે જીવ નવ લોભાય.

પ્રાણ જતાં પણ સૌરભ સરો,
પ્રભુ હૈયું મહાઈ તમ સમ કરો.

અન્દ્રોદય.

ધીરા ધીરા રે ચઢો વ્યોમમાં હો લોલ,
 ચાંદલિયા વીર લાલ બહાલમાં હો લોલ,
 ધીરા ધીરા રે ચઢો વ્યોમમાં હો લોલ.

ઝારી રૂપેરી ઝાલી હાથમાં હો લોલ,
 પગલી સુનેરી પાડી નહાનડી હો લોલ,
 ભાર વહી બહાલે સરો વ્યોમમાં હો લોલ.

તારલિયા મધુર પલકે આંખડી હો લોલ,
 પાઠ પિયૂષ પ્રીત કરી ઝૂકતા હો લોલ,
 બીણું વિમલ ગાન દેવા દોરને હો લોલ.

અબ્જ વાયુ-અશ્વ ચઢી ખેલતાં હો લોલ,
 છાંટી શીકર રિમત કરી ભીંજને હો લોલ,
 ભવ્ય કુંળી રંગ લપટ અર્પને હો લોલ.

સ્વાર્થ પીડિત મર્ત્યભૂમિ બાળસૂં હો લોલ,
 રેલી અમિ સ્નિગ્ધહૃદય ચાંદલા હો લોલ,
 શીતળ કાવ્ય શક્તિ હૃદય શાન્તને હો લોલ.

આંખડીથી સૂર ખોલી સ્વર્ગનાં હો લોલ,
 બહાલપનાં ગીત ગાતાં બહાલિડા હો લોલ,
 ધીરા ધીરા રે ચઢા બ્યોમમાં હો લોલ.

સૂર્યજી શું ચાહ્યા ?

સૂર્યજી શું ચાહ્યા ! ક્યારે આવશે હો રાજ !

ખેલવાને જાવ કીયે આંગણે !

કાલે પ્રભાતે પાછા આવજો હો રાજ.

જાતાં શું રંગમાણી આલમાં હો રાજ !

કેસુડા ગુલાબ લળી છાંટતા !

દિવ્ય રંગ કાલે કુંળા આણજો હો રાજ.

આશા ગુલાબિ પાઈ પૃથિવને હો રાજ,

મલકી ધીરેથી હીંડ્યા ગૂલતા,

આશ સિદ્ધિ દેવા ફરી આવજો હો રાજ.

જગત જીવનસત્વ તમ અમોઘ છે હોરાજ,

કેં સત્વ અમ હીયે કાલ પુરતાં,

મધુ ભાવના આદેશ દેવા આવજો હો રાજ.

અવનિ વદન થશે ગળગળું હો રાજ,

શ્યામિલું વસન ઓઢી શોકશે,

અવનિ મનાવા પાછા આવજો હો રાજ.

ગીત મધુર ખોલી પ્રભુ પ્રીતનાં હો રાજ,
 પંખીડાં વધાઇ દેશે આપને,
 બહેલા જરૂર બહેલા આવજો હો રાજ.
 સુષ્ટિનાથ ! બહેલા નક્કી આવજો હો રાજ,
 હિન્દ ભલી કાજ સૌજન્ય લાવજો,
 મંગલ પ્રભાતે કાલે આવજો હો રાજ.

ધન-દળ.

મીઠા મોરલિયા ખાલે,
 મધુર કણ્ઠી હૃદય ખાલે,
 અન્ય પાંખી ડરી દોડે,
 ચઢ્યું સૈન્યને ભાળી.

સમિર હર્ષ ભર્યો મહાલે,
 વૃક્ષો ઝલકે ધરી લાડે,
 લળી પાલવડા ઢાળે,
 ચૂરું સૈન્ય વધાવે.

દિવ્ય દદુંભી ઠોકાયાં સૂણી જગત મને મલકાયું;
 જયકેરા પ્રતિધોષ કરી પ્રભુ પ્રીત થકી ઉભરાયું;
 પ્રશ્નિમેથી નલદળ સરતું પૂર્વ પ્રતિ પ્રસરાયું;
 શ્યામિલા પણ શીતક પટથી અવનિ મુખ છવરાયું.

કુમળ ખાલ ખહાર ખેલે,
 લલિત હૈયું ઠાણું રેલે;

નૈતમ વિધ-વિધ રાસ વેષથી માતપિતા મલકાવે,

વિમલ વાસ કાંઈ જોડે,

રસિક લોક ગાન લહેડે,

ઉજવલ ચપલા અંગ ખતાવી આંખલડી પલકાવે.

સ્વર્ગની મેમાની.

મ્હારે આંગણલે મેહુલો નાચે,

હો ! સખી મ્હારે આંગણલે મેહુલો નાચે.

મોહન ગીતાં રૂમઝૂમ રંગ રાજે,

હો ! સખી મ્હારે આંગણલે મેહુલો નાચે.

અવનિશી કાય મ્હારી,

રસમાં ઝળોળે આલી !

નયનામાં ચાંદલીઓ આંજે,

હો ! સખી મ્હારે આંગણલે મેહુલો નાચે.

હૈયામાં કુલ જૂમે,

પ્રીતમના પાય ચૂમે,

સ્વર્ગની મેમાની પ્રભુ આજે,

હો ! સખી મ્હારે આંગણલે મેહુલો નાચે.

‘ સખી ! વર્ષાને ભેટી જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે. ’

સખી ! વર્ષાને ભેટી જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે,
જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે રે, જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે;
સખી ! વર્ષાને ભેટી જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે.

લીલી નવરંગ કુસુમલ ચુંદડી ચસે,
લલિત હૈયા ઉમળકે લાડતી લસે,
વિમળ વાસથી સખીને વીંટતી રસે,
સખી ! વર્ષાને ભેટી જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે,

જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે રે, જ્ઞાલી ગુર્જરી હસે-૦

સખી ! વર્ષાને ચુમી જ્ઞાલી ગુર્જરી રમે
જ્ઞાલી ગુર્જરી રમે રે જ્ઞાલી ગુર્જરી રમે,
સખી વર્ષાને ચુમી જ્ઞાલી ગુર્જરી રમે.

સખી નૂપુરનો નાદ માત ગુર્જરી ગમે,
સખી ! તાલી બેળવી નવલ ગાનું ગમે,

મહારં હૈયાનું હીર પાપ ગુર્જરી નમે,
સખી ! વર્ષાને ચુમી મહારી ગુર્જરી રમે.

બહાલી ગુર્જરી રમે રે, બહાલી ગુર્જરી રમે-૦

વર્ષતી રાત્રિને.

શ્યામલા વેશમાં શ્વાસ લાંબા લઇ,
 નયન ચોધાર ક્યમ આંસુ ઢાળે;
 લય લયું બદન છે બહેન તહાડું બન્યું,
 કકળતી કારમી શાન્ત ધાને;
 સ્થિર સાસે ગુણી ગીત ગાને.

છૂપતા તારલા હજી હસી લોળવી,
 સ્થિર સાસે ગુણી ગીત ગાને.

મધુરવી જગતનો તાલ ક્યમ તોડતી,
 હાલરા ફૂલવાં કાર્ય તહાડું;

શોકે સો કાલના આગરે સમી જશે,
 ધૈર્યધર શાણી નહિં રેવું આડું,
 વિરલ કર વિસ્મૃતિ પાન બહાલું.

દિવ્ય અનુપમ શીખા જગતને આપવા,
 વિરલ કર વિસ્મૃતિ પાન બહાલું.

તારાને આવાહન.

(ખાલ-ગીત)

તારા ! ધીમા ધીમા આવો,
 તારા ! રમવાને સૌ આવો,
 તારા ! રૂપાગેડી લાવો,
 તારા ! ધીમા ધીમા આવો.

તારા ! સંભાળીને આવો,
 તારા ! એક પછી એક આવો,
 તારા ! ચોરક ચાલે આવો,
 તારા ! ધીમા ધીમા આવો.

તારા ! મોહકે વહને આવો,
 તારા ! આંખલડી પલકાવો,
 તારા ! રસિયાંજન મલકાવો,
 તારા ! ધીમા ધીમા આવો.

ગાતા મીઠાં ગીતો આવો,
 વૃક્ષો તાળી દેશે આવો,

વાયુ ઝીલી લેશે લહાવો,
તારા ધીમા ધીમા આવો.

તારા થાકે ત્યારે જાઓ,
સાટે આંદાને તેડાવો,
તોચે હમણું તો તમ આવો,
તારા ! ધીમા ધીમા આવો.

તારા, આવો, આવો, આવો,
તારા લોકડિયાં સમજાવો,
“ નથી રડવામાં કે” લહાવો,”
તારા ! ધીમા ધીમા આવો.

રમ્ય રજની.

ઝીણા ઝીણા રે વરસે મેહ, રજની રાચે છે,
બની પાવન અવનિ દેહ, અવનિ નાચે છે.

રૂમઝૂમ લમતી ધરણી લાડે મધુ ઉછાળે વાસરે;
દિવ્ય પ્રેમનાં બાલક મધુરાં ઝીલી ધરે ઉલ્લાસ.

રજની રાચે છે. ઝીણા-૦

મલપતો વાયુ મલકત ધીરે સ્વચ્છન્દી રમે રાસરે;
કુમળાં સલ્લણાં વિમળાં હૈયાં નૌતમ વેરે હાસ.

રજની રાચે છે. ઝીણા-૦

શશિ અમિ ગળતું આછે વાદળ ઢળતું અવનિ અંકરે;
હૈયાં અવનિ રસિયાં જનની લેતી નવનવ રંગ.

રજની રાચે છે. ઝીણા-૦

પ્રભુરસ લસબસ ધન ધુમ્મટથી સરતાં પ્રણયી ગાનરે;
'સન્નત જોડાં' પાતાં પીતાં તરતાં અદ્ભૂત તાન.

રજની રાચે છે. ઝીણા-૦

ઢંકાયલા ચાંદલાને.

ટ્રોજેટ્રોજાં ઘનદળતણાં આવી ઢાંકે ત્હને છે,
 તોયે ત્હારું કુમળ ચિતડું શાન્તિ ચૂકી ડગેના;
 જાતો ધીરે હસત વઢને ચાલ ધીમી હિંડીને,
 તું તો ત્હારું અડગ હૃદયે કાર્ય ધાર્યું કરે છે.
 આવ્યો પાવા શિકર જગને ઉદધિથી ઉડીને,
 પાયે તું તે ઘનદળ છતાં હાથ ઉંચા કરીને;
 આવ્યો પ્રીતે કુર્મુદ મળવા રેતિ ત્હારા વિનાજે,
 ભેટે કેવો ઘન હગ્ગ પટવી વાંકી એકે હમીને.

કો' કો' મોટાં ઘન ખુળ ત્હને કાર્ય માંહીં નડે છે,
 કિન્તુ તું તો રિસ નવ ધરે હાસ્ય ઉદ્દટું કરે છે;
 રેખાયેનાં પણ અધિકમાં મોટું ઔદાર્ય દાખે,
 પાયે દેવી શિકર અમુલ્યં શત્રુ ત્હારાં બધાંને.

મોંઘા મૂલી વડ ઘન શિરે પાઘ રૂપેરી ઘાલે:
 ન્હાના કો'ને રૂપ કનકનો મિશ્ર કન્દોર બાંધે:

કોઇનેશી જરકસ લરી શાલ રૂડી લપેટે;
કોઇને તૂં લકર ગુંથની ખુટીનું વસ્ત્ર આપે.

મીઠા ત્હારા લડમનતણી જોડ જગ્તે હશે થું ?
ના, ના, એવી કદિ નવ મળે સ્વાર્થ'ને ડંસ જ્યાં છે;
કાપકાપી અરપરસના હીતની જ્યાં થતી ત્યાં,
વીરા ! ત્હારા લડમનતણી જોડનો જન્મ ક્યાંથી !

પાંખીઓ કે પશુગણ મહીં ત્હારી જોડી હશે કે',
નાના નાના અગણિત જીવે ત્હારી જોડી હશે કે',
કિન્તુ દેવી નિજહિત શુરાં માનવે શોધશે તો,
ઉચો તોયે નહિં કદિ ત્હને યોગ્ય જોડી મળે કે'.

નિત્યે આવી અવનવી શીખે બોધ ઉંડા સુણાવે;
ન્હાનો મ્હોટો સકળ બનીને દાખલો તૂં બતાવે;
તોયે ત્હારા અતુલ મનનો સાથ હ્યાં કોઈ લેના,
વીંચી આંખે! બહિર બનીને સ્વાર્થમાં સર્વ ભૂંડ્યાં.

સારૂં વાંચી નિત અવરનૂં કાર્ય સ્નેહે કરે શાં !
મ્હોટા મ્હોટા અરિ કદિ નડે તોય તૂં ગાભરે'ના,

આવા ત્હારા અચલ ગુણનું માપ તે થાય ક્યાંથી !
 મોંઘા ત્હારા વિમલ ગુણ હું યાચું જ્ઞાતા પ્રભુથી.

ચાંદની.

જો, જો, સખી ! શી ચાંદની ખીલી !
 ખેલતી'ને ફાલતી ફૂલી ફરી;
 નાચે શી જો પેલા તરૂં પરે !
 ડાળો શી વારવાર બહલ્યા કરે !
 ઘટાથી ડોકિયાં શા કરતી હસે,
 પ્રેમી હુંયે એનું હાસ્ય વસે.
 દષ્ટિ એની શી છે અમી ભરી !
 દીઠી કહે કો'ની સખી એવી કદી !

જો, જો, પાછી પેલા વારિ મહીં
 ફૂંકાં શા મારતી રમી રહી !
 તરતી શા હરતી મન લટકા કરી,
 સખી ! શું તરવા તું ઇચ્છે કદી !
 બહાલી ! પાછી શી આ સામી લસે,
 પાંખડી પ્રસારી શી રમતી રસે !
 દીસે શાં પ્રાણી શ્વેત પાંખો નીચે !
 હસતાં'ને રમતાં'ને રડતાં રીસે.

હસતાં'ને રમતાં જે ચિન્તા હીણા,
 બળતાં બિચારાં તે રડતાં બહીલાં.
 હસતાં'ને રડતાં સૌ મળશે માટી,
 રડેથી વધુ થું મળવું હાંથી !

ડાલી છે ઠાઠ સૌ હર્ષ તણા;
 ખાલી છે ડંખ સૌ શોક તણા;
 ઇંછ જે ચિત્તે તે મળતું જગે,
 હર્ષ'ને શોક નિજ હાથે મળે.

બહાલી ! પાછી શી આ ચાંદની રૂડી,
 સદૃણી આપણે આંખણે ઉભી;
 રમવા થું આવી સખી ! ત્હારી સંગે ?
 ખેલોને કૂદડી ખીલ્યાં બન્ને !

જે, જે, બિચારી આ દુઃખી બની,
 બહાલી ! શાથી જોને બહીલી પડી !
 અડપલું કોણ જે એને દમે,
 શાન્ત થા બાપુ થું દુઃખી બને.

સૂખને દુઃખ બે સાથે ફરે,
 દનેહના અંકુર તે દુઃખમાં મળે,

દુઃખ જગે સૂખનું મૂલ્ય દાખે,
વિરોધિ ભાવે જગ મીઠું લાગે.

ઝડાલી ! પાછી જો તે લાડમાં હસે,
દુઃખી તે શાથી કહે ખની હશે !
દુઃખી શું થઈ નિજ માતા દુઃખે ?
ચન્દાને ઘેરી'તી આલસે કુટે.

ધન્ય ! ધન્ય પુત્રિ શી સાચી ગુણી !
માતાને ભૂલે નહિં સૂખમાં પડી,
સ્વાસ્થના વરિ આ જગમાં પીતાં,
વિરલકો' સૂખે ન ભૂલે ખીનાં.

રમ્ય રાત્રિ.

રસિયાં લૂંટો રે, મીઠાં લૂંટો,

રસરેલ મોંઘેરી લૂંટો.

મંજુલ ચાંદો લસત હોંકે પરમ પ્રેમી ગાનાં,

રજત હાસે ચપલ તારા અમકે મધુતાલ તાના

રે રસિયાં—૦

કોમલ પાલવ પલકત મલકત હાવ ભાવ હમ્મ બહાલાં

ગોરવ ગાનું લજ્જિત ઝીલે ઝીલી સરે ધનખાળા,

રે રસિયા—૦

હરિણ હૈયાં ખાલક વાયુ વ્યોમગીતે નાહ્ય કાલાં,

ઉમળકો આવ્યે થનગની લે'ને થાય વળી શાં શાણા !

રે રસિયા—૦

ધવલ વસની ગંભિર નિશા નિરખી ખેલ નિરાળા,

પ્રભુ પ્રતાપની આંખી હમ્મ આંખે અન્તરમાં અજવાળાં.

રે રસિયા—૦

કુલડાં.

પ્રભુ ભૂમિ વિશાળ વિશે ભમતાં,
કુલડાં જડિયાં રૂડલાં રમતાં:
કંઈ સ્મિત કરે કંઈ હાસ્ય ધરે,
કંઈ નૃત્ય મચ્યાં કંઈ શાન્ત રહ્યાં.

બળી શા ઉર સ્મિત વ હાસ્ય ધરી,
કદુતા ધરતાં મુખડાં કંઈના,
બળી સ્મિત વ હાસ્ય થકી મલકી,
કદુતા ધરતાં હાઈ કંઈ શાં !

કંઈ દિવ્ય રહ્યાં કુલડાં રમતાં,
શુભ અન્તર'ને મુખડે મીઠડાં,
જગ સ્વાર્થ મહીં કુલ એ વિરલાં,
નિત બોધ અમોલ દિયે રસિયાં.

સામાજિક.

માતા અને બાળક.

૧

ચાંદાની માગણી.

માડીને મન હરખ ન માય,
બાળક ખેલે ખોળા માંહ્ય,
કુમળું બાળક વિમળું રમે,
મલકતી માડીને શું ગમે !

ગાતો ચાંદો રમતો ફરે,
બાળક સામે જોયા કરે,
ગાલે મધુરું બાળક હસે,
સ્મિત શું માડીને મુખ વસે !

“ મા ! મા ! ચાંદાને બોલાવ,
“ મુન્નશું રમવાને તેડાવ,
“ તારલિયા સંગે તે ભમે,
“ મહારી સાથે શું નહિ રમે !

“ જો ! જો ! મા ! ચાંદો શો હશે,
 “ સાંભળ્યું મહારૂં બોલ્યું હશે ?”

કાલું કાલું બાળક વહે,
 માડી મન ઉમળકા વધે.

“ મા ! મા ! જોને ચાંદો વળી,
 “ મહારા સામું જુવે લગી !
 “ લે, લે, ચાંદા ઘુઘરો લે,
 “ આવને આપણ રમિયે જો.

“ ધીમાં ધીમાં પગલાં ભરી,
 “ શું ચાંદો જાયે ઘર લણી ?
 “ હે ! મા ! એનું ઘર ક્યાં હશે ?
 “ શેનાથી એ રમતો હશે ?

“ મા ! ચાંદો રાતે ક્યમ રમે ?
 “ સૂર્ય-તાતથી શું તે હરે ?
 “ જ્યારે જ્યારે દા'ડે રમે,
 “ બહીલે મો'ડે કેવો રહે !

“ માડી એને તું ખોલાવ,

“ મહુને ઘડી રમવાનો લાવ.”

માડી ખોળે ખાળક રમે,

ચુમતી માતાને શું જામે !

૨

માનો ચન્દ્રમા.

લાઈ ! ચાંદલિયાનું કામ શું ત્હારે, ચાંદલિયો તું છે;

બાપુ ! ચાંદલિયાનું કામ શું મહારે ચાંદલિયો તું છે.

બ્યોમ ચાંદલિયો વધતો ઘટતો ખાંડને ખંપણ વાળો,

નિર્મળ મહારે ચાંદલિયો તું રોજ વધે રઢિયાળો;

અજળ ચાંદલિયો તું છે. લાઈ-૦

નલ-ચાંદલિયો નીંદથી ઉઠતાં નયનાં રાષે રાખે,

રસિયો મહારે ચાંદલિયો તું મૂળે મલકતો જાગે;

મીઠો ચાંદલિયો તું છે. લાઈ-૦

રૂસાણું હસાણું વ્યોમ વાળાને પન્દર પન્દર દીને,
વાંકુ બહાલા તહને કો'દી પડે નહીં, સદાય સીધો હીરે:

રૂડો ચાંદલિયો તું છે. ભાઈ-૦

દીનમણિ કને દાન લઈ પેલો અવર આશે રાથે,
ચતુર ચપલ ચાંદલિયો તું તહારે એવું નવ થાશે;

ચૂરો ચાંદલિયો તું છે. ભાઈ-૦

ઝૂલણાં.

ઝૂલો ઝૂલોને પ્રાણ મહારા

હૈયાની ઝૂલમાં

રસભર હૈયાની ઝૂલ;

ઝૂલો જહાલમના જહાલની,

અમૂલ્ય મૂર્તિ

મહારાં જીવનનાં ફૂલ.

અન્તરના

હીરનું

પોષણ દઈશ

જેનાં નવનિધ મોંઘાં મૂલ. (૨)

પ્રીતમનાં

પ્રેમનાં

લઈને આવારણાં

મન્દ મન્દ આપીશ ફૂલ.

રે—ઝૂલો ઝૂલોને—૦

તહારાં

નયનમાં

ઝગમગ ઝલકે

પ્રીતમનાં નવલાં નૂર; (૨)

અઝઝ

સમ્ભારણાં

રંગ રંગ ધૂમતાં

બહાલમનાં બહાલ અતૂલ.

રે—ઝૂલો ઝૂલોને—૦

માનાં હેત.

વિસરાય ક્યમ વિસરાય ક્યમ મીઠી માવડીનાં હેત હો !

કુસુમ લોળું હૃદય નવ જગખેલમાં કેં સમજતું ;

શા ભાવથી શા ધૈર્યથી શો શ્રમ લઈ ખીલવ્યું હશે !

કુડ અનિલના તોફાનથી કૌશલ્ય ઝીણું વાપરી—

ઉર ઉમળકે લઈ સાચવી શું નયનથી પૂજ્યું હશે !

વિસરાય ક્યમ—૦

બાળરાજા હૃદયે જવ હઠ શરને મસ્તાન હું,

બહુ વેળ બહાલી માવડીનું હૃદય ખુબ જખમ્યું હશે :

પણભર વહી કદી કંઈ ત્યાં મુજ જીવન જગ સુંદર થવા,

શું હેત નવલું ધાવથી આવી મહેને વીંટ્યું હશે !

વિસરાય ક્યમ—૦

મુજ બાળ બુદ્ધિ તોરના છરવંગ પૂરા પાડવા,

હેતાળ બાલક સમ બની રીઝ્યો લલિત લાડે હશે ;

હજી મીઠું મીઠું બોલતી વળી મીઠી મીઠે તાકતી,

શો ઘડી ઘડી લઈ પાસ ઉઠે ચુગળને છાયો હશે !

વિસરાય ક્યમ—૦

મહારૂં જીવન ઝરણું જગે નિર્મળ રસીલું સરકવા,
 બહુ મન્ત્ર મંગલ શીખના ઉર હોંચવી આપ્યા હશે;
 નિજ જાત નવ સંભારતાં શી હર્ષ લીની આંખથી,
 મુજલાવિ સુખમય ઝલકવા નિશ્ચિન પ્રભુ યાચ્યા હશે.

વિમલસય કથમ-૦

નહાનકડા ભાઈ.

બાળ ગીત.

આવો નહાનકડા ભાઈ, બહાલા બહાલસોયા ભાઈ,
લે, લે, બાપુડા આપું મીઠી મીઠાઈ.

નહાના હાથમાં હસે છે ભાઈ ગોરું ગુલાબ;
ભર્યા ગાલમાં રમે છે ભાઈ રાતું ગુલાબ;
કુંળું ગોરું ગુલાબ મહારે બાલે કરે;
ચૂમી રાતું ગુલાબ મહારું હેયું ઠરે.

આવો—૦

મધુર આંખડીમાં વસે તેજ મોતીડાં સ્થામ;
ઝીણા સોને મોહ્યા વાળ કાળા ઝૂલે અલિરામ;
ત્યારે અલકતે મોતી મહારી તસ્વીર દીસે;
ઝુલત વાંકડીઆ વાળ ભાળી અન્તર હીંચે.

આવો—૦

નવી લાભી.

આજે આંગણલુ ઉજળાય, લાભી આવે છે;
શીળી જગની નૌતમ છાંય, સાથે લાવે છે.

મન્દ મન્દ હસતી મુખ નવ વદતી લતા લચીલચી જાયરે,
મીઠી લાભીના અન્તર ઉમળકા ખેલી નયન શરમાય.

લાભી આવે છે. આજે-૦

નિર્મળ સરિતડી લાભી અમોલી વહશે સાત્ત્વિક ગાનરે,
સાગર સમો લડ ભ્રાતા રસીલો ઝીલી દેશે નદી તાન.

લાભી આવે છે. આજે-૦

બહાલી લાભીની સોડેથી સરશે સરલાં સુન્દર ફૂલરે,
નિત નિત ખીલતાં વિધવિધ ઝૂલતાં તેજવશે વીરફૂલ.

લાભી આવે છે. આજે-૦

માડી જાયાની દેવી લાલલડી વીર જ્યમ વૈકુંઠનાથરે,
મંગલ હૈયાંહીર અમલાં ગુંથાતાં ઝળળશે પૂણ્યપ્રકાશ.

લાભી આવે છે. આજે-૦

અનુપમ જોડણું પાશે પ્રભુતા થાશે જગત રળિયાતરે,
કુમકુમ ગ્રાંહલો મોંઘી લાલીનો અક્ષય રહો જગતાત.

લાલી આવે છે. આજે-૦

નવ વધુ.

ડગલે ડગલે હેંચાહેલી વહને ખેલી રહી,
 વહને ખેલી રહી કામણ રેલી રહી,
 ડગલે-૦

કુમળે કપોલ નાચે પ્રણયની કુંદલી,
 ધવલી લાલી ધૂધરમાળી ઝાંખી દઈ;
 ડગલે-૦

અધર ગુલાબ કળિયો આછી ખીડેલી,
 મધુમય મોહક દિવ્ય સુરભ સરકાવી રહી;
 ડગલે-૦

ધનશાં ગંભીર નયને વિજલેલી ચમકે,
 સ્વજન અન્તર મચકન્તી ઝમકાવી કંઈ .
 ડગલે-૦

પ્રીતમનાં પગલાં.

પ્રીતમનાં પગલાં સદૂણાં રે,

સખી ! પ્રીતમના પગલાં સદૂણાં.

હે ! સખી ! પ્રીતમના પગલાં સદૂણાં.

પ્રીતમને પગરવ પ્રાણ મહારા ડાલે,

પ્રીતમજી વિણ જીવ સૂના રે;

હે ! સખી ! પ્રીતમનાં પગલાં સદૂણાં. પ્રીતમ-૦

પ્રીતમ લવનની ઝની ભરવાડણ,

નિર્મળ જગાવું રસધૂનાં રે;

હે સખી ! પ્રીતમનાં પગલાં સદૂણાં. પ્રીતમ-૦

પ્રીતમની પગલીએ ત્રિભુવન નાચે,

પીયૂ વિનાના રંગ ઉણા રે;

હે સખી ! પ્રીતમનાં પગલાં સદૂણાં. પ્રીતમ-૦

મહારા જીવન પ્રેમ પારણે ઝુલાવું,

પ્રીતમજી પ્રાણ પ્રભૂના રે;

હે સખી ! પ્રીતમનાં પગલાં સદૂણાં. પ્રીતમ-૦

નિર્મળ પ્રેમી ગીતડાં નિર્મળ હૈયાં કાઝ.

સ્વજન હીંચે રે સ્વજન હીંચે,
શાણી ડાલો હલે સ્વજન હીંચે.

શાણી સીંચે રે શાણી સીંચે,
મીઠું હેયું સ્વજન હેયે સીંચે.

મધુધન ગરણાં પાનથી અવનિ થનગન થાય,
બહાલક પરિમલ લહેરતી લેટે જઈ ધનરાય.

શાણી ડાલે રે શાણી ડાલે,
સ્વજન હૈયા મુવાસે શાણી ડાલે.

સ્વજન ખોલે રે સ્વજન ખોલે,
ગુલત હેયે મુંવાળે મોર ખોલે.

ઉન્નત ગેળી ગાનથી રસિયાં રેલત રાસ,
નિર્મળ પ્રેમી ગીતડાં નિર્મળ હૈયાં કાઝ.

મૈયરનાં મેમાન.

ખેની ! આજે મહારે આવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન,
કંઈ કંઈ સન્દેશા પ્રિય લાવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન.

માત પાઠવે બોધ અમોલા વીર જીવે છે વાટ;
તાતજી મળવા તલપી રહ્યા છે ખેની રટે દીનરાત.

નવલાં હેત અલોકિક લાવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન;
અખી ! આજે મહારે આવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન.

પ્રાણપ્રભુ હજી મુછમાં મલકી પૂછે સુવાળી વાત;
નયન મહિં તારલિયા નયવી શરમાવે મહને આજ.

આંગણુ તોરણિયાં ઉજાળ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન;
અખી ! આજે મહારે આવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન.

અજબ ઝલકેના કુવારા અખી ! અન્તરમાં ઉભરાય;
મહારી અપટમાં આજે આવે તે તે સૌ છંટાય.

મીઠાં સહોદર સરખાં મોઘાં રે મૈયરનાં મેમાન;
ખેની ! આજે મહારે આવ્યાં રે મૈયરનાં મેમાન.

બહાલ સોહામયાં.

બહાલી ! આંખલડી સમ્ભાળો,
 નવ નવ રંગપરે પડ ઢાળો,
 શાને છાલક છાની મારો,
 મહારે હૈયે કેં કેં થાય !

બહાલી ! આંખલડીને ઝોલે,
 મહારું અન્તર ડગમગ ઝોલે,
 બહાલી ! ભાન ચઢ્યું ચગડોળે,
 ક્યમ તમ આંખલડી પલકાય !

* * * *

બહાલાં ! તમ હૈયાં રમ્યાળા,
 ગેળી બહુથી રઢિયાળા !
 મહારે અન્તર શાને ઢાળ્યાં !

કહો ક્યમ નયનાં નવ પલકાય !

ભોળું પોતું હિયું મહારું,

છે તમ જાદુમાં ભરમાયું,

સૌથે વાંક તમહારે જાણું,

કહો ક્યમ નયનાં નવ પલકાય !

ઝાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

ઝાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

હેવી ! યાદ તહેને શું ના ?

નિર્મળ પ્રેમતણી બલીહારી,
ઉન્નત પ્રેમતણી બલીહારી,
મધુરી તે દિન નવલી જાણી,

ઝાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

તહારી ઝાલમ વેણુ વાતી,
નોતમ પ્રેમી ગીતાં ગાતી,
વચમાં શરમાતી મલકાતી,

ઝાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

હૈયાં સામા સામી હસતાં,
નયનાં ભેટી ભેટી રમતાં,
ગરવાં ગેલ અનેરાં કરતાં;

ઝાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

ત્રિભુવન યેનું બનેલું બાણી,
 મીઠું સ્વર્ગ પરસ્પર માની,
 દીધી લીધી કેવી લહાણી !

બહાલી ! યાદ તહેને શું ના ?

દેવી ! યાદ તહેને શું ના ?

શિયળની સાડી.

સખી ! હર્ષની મદૂકી મ્હારી ઉભરાય અતી, ઉભરાય અતી;
 સખી ! તોયે તે જરાયે નથી ખાલી થતી, ખાલી થતી;
 સખી ! આસપાસ હર્ષની શી રેલ મચી, રેલ મચી !
 સખી ! લાગું સૌ જગ જગે હર્ષે વસી, હર્ષે વસી;
 સખી ! શિયળની સાડી મ્હને દિવ્ય મળી, દિવ્ય મળી;
 સખી ! શોભા શી ઇશ વળી એમાં ધરી, એમાં ધરી.

ગગન તણે છે રંગ શો આછો મન હરનાર !

પે'રંતાં ચિતડું ઠરે વધે રૂપ અંખાર.

સખી ! કોરમાં શી લજ્જની વેલડી ભરી !

સખી ! જોતાં છે લોક તણી આંખડી ઠરી.

સખી ! કીર્તિનાં ફૂલડાં વચ્ચે ભર્યાં, વચ્ચે ભર્યાં;

સખી ! કસોટી કીરણે ઝળકી રહ્યાં, ઝળકી રહ્યાં.

વળી વિનયની ખૂટડી ભરેલ નૌતમ રીત,

ખેચન્તી અન્તર અતી દિવ્ય જનોનાં નીત.

સખી ! પાલવે શી ધર્મતણી પાંદડી ભરી !

સખી ! પાંદડીઓ વચ્ચે ટેક-આંકડી કરી.

સખી ! મમતાની માથવટી સાદી દીધી, સાદી દીધી;
 સખી ! દાનતણે દોરડે શી શિવી લીધી, શિવી લીધી !

કર્યો ક્ષમાનો છેડલો રસિયો છોગાદાર,
 માયા મોતી મહિં ભર્યાં મન રંજક કીરતાર.

સખી ! સાડીનું પોત પતિભક્તિનું કર્યું;

સખી ! કુમળી કુમારે મહારૂં કાળજીનું હર્યું;

સખી ! સાડીએ છે જગતનાં ચિત્તડાં હર્યાં, ચિત્તડાં હર્યાં.

સખી ! સાડીએ છે નામ કાંઈ અમર કર્યાં, અમર કર્યાં.

સખીને આમન્ત્રણ.

સખી ! રમીએ આવો સૌ રનેહથી રે લોલ,
કરીએ મીઠી મીઠી વાતડી;

સખી ! દુઃખડાં સૌ દીનનાં ભૂલતાં રે લોલ,
સંચરીએ સૂખની વાટડી;

સખી ! આવો આવોને સૌ ખેલીએ રે લોલ,
લઈને વિનય લલી ભાતથી;

સખી ! તાળી સૌ ઝીલીએ રંગથી રે લોલ,
રઠીયાળી રાત શી આજની !

રૂપમય આહર ચાંદલે પાથરી શી આ ઠીક,
એ પર આવો ખેલીએ ગાતાં રૂઠાં ગીત.

ભૂચો ચાંદલો પણ કેવો હસી આંખમારે લોલ !
વિણી તારલાનાં ફૂલ ફેંકે લાડમાં રે લોલ !
જુકી ખેલતો શો જાય વિમલ આલલે રે લોલ !
સખી ! ખેલીએ ન કેમ ત્યારે આપણે રે લોલ !

સખી ! રમીએ-૦

શીતકર વાયુ શો વળી, ઓઢી ફૂલ સુવાસ;
અજશિશુસમ ગેલથી, રસમય રેલે રાસ.

કદી આપણામાં કોડ કરી જૂમતો રે લોલ !
કદી વૃક્ષતણી ડાળ હિંચી જૂલતો રે લોલ !
કદી ગાય મૃદુ ગાન સંગ પાંદડે રે લોલ !
સખી ! ખેલીએ ન કેમ ત્યારે આપણે રે લોલ !

સખી ! રમીએ-૦

કોયલ મધુરી ફરથી, લહેંકી બંસી નાદ,
સમજાવંતી સાનમાં, 'મૂકો જીવ ઉચાટ.'

સૂણી શીખ વધુ લલિત વાયુ હીંચતો રે લોલ !
વળી ચાંદલો શો દિવ્ય અમી સીંચતો રે લોલ !
મુકયો જીવનો ઉચાટ વાયુ ચાંદલો રે લોલ !
સખી ! ખેલીએ ન કેમ ત્યારે આપણે રે લોલ !

સખી ! રમીએ-૦

રંજક રંજની સૌખ્યદા, ફેંકે હર્ષ તરંગ,
ઝીલી પીયે રસબસી, વાયુ-કોયલ-ચન્દ.

સખી ! જીલીએ આવોને ત્યારે આપણે રે લોલ !
 વળી પ્રીત ધરી પીયે લળી આપણે રે લોલ !
 સખી ! ઉર જોલી જેલે બધાં આંગણે રે લોલ !
 સખી ! જેલીએ ન કેમ ત્યારે આપણે રે લોલ !

સખીને આમન્ત્રણ. (૨)

સખી ! રમવા આવોને પ્રિય રાત

હાં.....હાંરે સખી ! મોંઘેરા મલ પ્રિય રાતના.

સખી ! જૂલે હસે છે નિશરાજ

હાં.....હાંરે સખી ! મોંઘેરા મૂલ તે રાજના.

વિશ્વઉપાધિ સાથે વિસરશું,

ઉન્નત તારલ સાથે ફરશું,

દેશું નિર્મળ હાસ;

હાં.....હાંરે સખી ! મોંઘેરા મૂલ તે હાસના.

સખી—૦

સ્નેહ સીંચનથી હૈયાં ખીલવશું,

વિમલ રમતના કુલહાં વીણશું,

દેશું જગતને રાસ;

હાં.....હાંરે સખી ! મોંઘેરા મૂલ તે રાસના.

સખી—૦

રસહિન હૈયાં કોયલ કરશું,

અમુલ્ય ઉંઠા ભાવથી ભરશું,

દેશુ પ્રભુના સાજ;

હાં.....હાંરે સખી મોંઘેરા મૂલ તે સાજના.

સખી—૦

‘ નારી ખસ સરદાર. ’

સખળ જગતમાં મદ લલે પણ નારી ખસ સરદાર,
નરજીવનની ગૌરવતાનો નારી હાથ સિતાર.

જગજનની અખલાની કોમલ અંગુલી જગ આધાર;
સ્વર્ગલક્ષી હસી ખુલ ખુલ ઉડતાં જગનો પણ ઉદ્ધાર.
જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખળ-૦

અધોર લયવનમાં અટવાતાં અખળ વહે દુઃખ ભાર;
મિંહપ્રભ હશે રવડી મરશે ભૂલશે જીવનમાન.
જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખળ-૦

ચન્દ્ર તારા દીનમણી’ને વળી સુરગંગાના રનાન;
નારી હૈયું એ પર રમતાં બને નર ઉન્નત પ્રાણ.
જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખળ-૦

સ્નેહ ટપકતે કનકને વાદળ ખેલે નલમાં નાર;
નર અન્તરમાં ક્ષિતિજ વિકસતાં દિવ્ય થશે સંસાર.
જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખળ-૦

પ્રેમજ અન્તર તેજ ઝલકતાં જગ ઝળશે ઝલકાર;
વિશ્વ લીલા મધુ પ્રભુમય ખીલતાં રમશે સુર લલકાર.

જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખજ-૦

અખલા પગલે અખોલ છાનું જગ જીવન સરનાર;
નારી અન્તરની અન્દર સૌ જગજીવન સુખ સાર.

જગતનો નારી હાથ સિતાર. સખજ-૦

विविध.

માછીને.

માછીડા ક્યમ મારે કોમળ પ્રાણને,
એ પણ શું નહિં જગતપતિ પરિવાર ને;
એને પણ છે કાયા કોમળ તૂં સમી;
વળી મીઠો છે મોહલયો અંસાર ને,

માછીડા ક્યમ મારે પ્રભુના બાળને.

કૃપા કરી બળદાન દીધું પ્રભુએ ત્હને,
તે શું દેવા નિર્બળ જીવને મારને !
મોંઘેરો શું માનવનો અવતાર તે
વિક્રી દેવો કરતાં કેડવાં કાર્ય ને,

માછીડા ક્યમ મારે નિર્બળ પ્રાણને.

સ્નેહમયી ચન્દા ને ! ઉન્નત વ્યોમમાં,
હસતી વાદળીઓશું રમતી રાસ ને,
પ્રભુશુભ્રગાયકે ભડઅન્તર જગરાજવી,
ઉંચે સૂરે શીખવે પ્રેમી પાઠ ને,

માછીડા કંઈ શીખને પ્રેમી જાનને.

દયા વિનાનું જીવતર તે શા કામનું,
 નીર સૂકાં જ્યમ જિંડા વ્યર્થ તળાવજો;
 વાયૂ બળતા જ્યાં નવ શીતળતા બીલે,
 તપતાં હૈયાં જ્યાં નવ લે રસ લહાવજો,

માછીડા ક્યમ મારે કોમલ પ્રાણને.

મરણ પછીથી મળવા પ્રભુધરમાંડવાં,
 અમર કુસુમના ધરવા કણ્ઠે હારજો,
 ફેરા ફરી ફરી મર્ત્ય જગત નવ પામવા,
 ધર્મ દયામાં ગૂંથવા સૌ વ્યવહાર જો,

માછીડા ક્યમ મારે પ્રભુના બાળને.

જીવન સાર્થકતા.

કનક વાદળું વ્યોમે રમતું;

વાયુ અંકે ઝૂલતું સરતું;

અવર બળે ઝગઝગતા ઝમતું;

સાર્થકતા શી એમાં !

ભલેશ્યામળ પાણુ અમિપુર વાદળ;

પાતું પ્રસાદી જગને શીતળ;

વિશ્વ લીલા ઝળકાવતું મંગલ;

સાર્થકતા કેં એમાં.

જીવન પ્રયાણ.

નથી સરલું રે જીવન જગ ઝીલવું; -
 ઉડે અન્ધાર ઘાડેર વન હીંડવું;
 મીઠાં બોલકણાં ભૂતડાં ભોળવે ખડું,
 ખખરદારી ધરી દૃઢ ચાલવાનું.

ભોળ્યાં; લપસ્યાં; કુડ ખીણમાં ફૂળવાનું;
 ભીંજી પાપમાં અમૂલ જીવન ભૂલવાનું;
 અમર ધામ તેજ શીશું નહિં ચૂમવાનું;
 દીનદીન સડી રડી પછી જૂરવાનું.

આછી આછેરી પ્રભુગૃહ વાટલડી;
 મીઠી મોંઘી પણ પ્રભુગૃહ છાંયલડી;
 રમે નિત હુલી વસન્ત વાંસલડી;
 રમે નિત જુલી પ્રેમકુલ પાંખલડી.

જીવન વાટડી વિકટ પ્રભુ પામવાની;
 પૂણ્ય તેજથી આ વાટ ઝીણી ભાળવાની;

સાધુ પ્રાણની છે પગલીઓ ચાલવાની;
 હૃદય આંખડી અચળ એમાં માંડવાની.

‘ અવર કટાક્ષે કદિ નવ ડરવું. ’

અવર કટાક્ષે કદિ નવ ડરવું,

યોગ્ય લાગે તે હાથે કરવું,

સૌથે સૌનું ફેડી લેવું.

કોઈને છે શું.

કહેનારાં તે કહેતાં ફરશે,

બોલી થાકી છાનાં રહેશે,

સમય સરિતમાં સૌથે બહેશે,

કોઈને છે શું.

‘રોવું તે શાને !’

આવાનું તે થાયાં કરશે,
 વેશ બધા ભજવાયા કરશે,
 દુઃખ ધાવ ત્યાં આવી પડતાં,
 બહીવું તે શાને !

ભર દરિયામાં હોડકું હીંડકું,
 મોળા ધુધવાટે શું બહીવું,
 હામ ધરી હેયે સૌ સહેવું,
 રોવું તે શાને !

ના બેસો રડવા.

હૃદય કમળ શોકે કરમાશે,
પાંખલડી સૌ પીંખી જાશે,
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળે ના છે,

તૂટીની ભુટ્ટી.

બની વાતલડી નહીં બનવાની—
પ્રભુ ગૌરવતા નહીં કરવાની,
રડી રડી આંખલડી રેવાની,

યાદ તે આણે.

ગત ભૂત પિંજર ફૂંકી બાળો,
વર્તમાન સામેથી બાલો,
લવિધ્ય પર અભિ નયનાં ઢાળો,

રંગમાં રહીને.

જીવન યુદ્ધનો જંગ મર્યો જ્યાં,
નિરાશઆદિ શસ્ત્ર ધુમે જ્યાં,

કાયર બનીને કરમાયે ક્યાં,
આવશે આરો !

શસ્ત્ર ધાવ વાગ્યો તેથી શું,
ડોક નમાવીને રડવાનું ?
મનબળ ઔષધ પાસે નાશું,
સૌખ્યને કાજે !

હૃદય અને મનબળના જોરે,
લવ્ય દિવ્ય ઇન્દ્રાસન ડાળે,
શોક તિમિર શું તે ના તોડે,
વીજને વેગે ?

સ્નેહાલય શુભ ઉભું કરવા,
આશ ઉમળકા શું ના ધરવા ?
બહીલા બની ના બેસો રડવા,
ભૂત સમ્ભારી.

ભૂતસ્મૃત્તિશોકકીડાને જોરે,
અન્ય કાર્ય પર લક્ષ ન દોડે,

દિનદિન જઇએ અવનતિ ખોળે,
બુદ્ધિ ભરમાયે.

શોક દેવંમનો જંગ મચાવી,
ક્ષણ એકમાં એ પટકાવી,
દિવ્ય દોર શુભ આશની ઝાલી,
સ્નેહથી દોડો.

જીવન પૃથુલ જનનું સમ્ભારો,
પ્રેમશૌર્યથી હૃદય નહાડો,
નીતિ ટેક શુભ મનમાં આણો,
અન્તમાં યશ છે.

જહાલાંને.

જહાલાં આવો લેળાં થઇએ,
 સઘળા હળી મળી જગ સંચરીએ,
 નિર્મળ આકાશે જઈ ઉડીએ,
 હૈયાં ગુન્થી જહાલાં.

વ્યોમે રસપુર વાદળ સરીએ,
 એકમેકની ભૂલ વિસરીએ,
 પ્રેમનયનથી ક્ષિતિજ નિરખીએ,
 હસતાં રમતાં જહાલાં.

લયઘટ લવમાત્રા કરવામાં,
 એકલડાં પાછાં પડવાનાં,
 લેળાં જગમાં વીર થવાનાં,
 જહેલાં આવો જહાલાં.

જૂદા જૂદા ઝરણાં જહેતાં,
 અતૂલ્ય જીવન રસળી ખોતાં,

લેખાં થાતાં જગત ધુધવતાં,

વિશ્વ નિયમ એ બહાલાં.

બહાલાં બહાલ સજીને આવો,

લેખાં થઈ લઈએ બહુ લહાવો,

જય જય નાદે જગત ગજાવો,

મોંઘેરાં હો ! બહાલાં.

ઢાલાં કહોને શું કરશે !

ઢાલાં !

વિશ્વવાટિકા આપણ આલ્યાં,
સદગુણ દુરગુણ કુલડાં મહાલ્યાં,
અજબ રંગ બન્નેમાં ભાજ્યાં,

કહોને શું કરશે ?

વિશુદ્ધ શાન્તિ સદગુણ ઝલકે,
મોહક ઠાઠે દુરગુણ મલકે,
ભાન ભૂલી અન્તર ત્યાં અટકે,

કહોને શું કરશે !

*

*

*

*

સદગુણ કુલડાં હૈયે લઇશું,
પ્રભુતેજથી અમર કરીશું,
મનુર્જવનમાં દેવ દીપીશું,

એજ અમહારી શ્રદ્ધા.

‘ ભજ્યાં પ્રભુશું રમતાં ’

સુખકર વાયુ હૈયાં ચૂમે,
પ્રભુય ઝરન્તી ચન્દની ધૂમે,
નિર્મળ વેણુ કોયલ ઝૂમે,

ત્યાં આપણુ હસતાં.

અજ્ઞ તેજ આંખોમાં ઝૂંડ્યાં,
નિર્મળ પ્રેમથી હૈયાં ફૂંડ્યાં,
દિન દુખના સૌ સ્મરણ ભૂંડ્યાં,

ભજ્યાં પ્રભુ શું રમતાં.

“ પ્રેમીની ગત પ્રેમી જાણે. ”

પ્રેમીની ગત પ્રેમી જાણે, પ્રેમહીન તે શું કરશે !
 ખાખરની ખીસોડીતે શું સાકરે સ્વાદ કેદી સમજે !
 મર્કટ આગે મણી પડેલું મૂલ્ય તહેનું તે શું કરશે !
 અગસો ભૂંડો મીનથી રાચે કૌસ્તભ ક્યાંથી તે ધરશે !

પ્રેમામૃતની લહેજત લેતા જગમાં ફરતા કેા વિરલા,
 પાન મધૂરું મીઠડું કરતા, મીઠડા બનતા તે હીરલા,
 જ્યાં જ્યાં ફરતા ફરતા ત્યાં શી લહેક મીઠડી સંચરતી,
 હૈયાં નિર્મળ શીતળ કરતી મઝો મીઠડી શી દેતી !

ધન્ય ધન્ય તે જન્મ્યો જગ પ્રભુપ્રેમરસે ગુલતાન બન્યો,
 દિવ્ય પ્રેમથી આત્મ રસીને, પ્રેમ મહિં નિજ લાન ભૂલ્યો,
 પ્રેમ પ્રેમને પ્રેમજ દેખી પ્રેમી સારી ખલક ગણી,
 પ્રેમમયી નિજ ખાધો બનિયો, જીવન ગયું સઘળું સુધરી.

રૂઢનમાં સ્મિત.

રૂઢનમાં નાર કાન્તિની કલા કે' કે' ખીલે,
રૂઢનમાં મન્દ હસવામાં કલા કે' કે' ખીલે.

સરતી ઝીણી વાદળી રડતી વ્યોમે જાય;
'ઝાઝા' કરતો ચાંદલો આછલડો મલકાય.

હૃદય નરમાવતી ખૂબી નલે કુંળી ખીલે,
રૂઢનમાં નાર હસવાથી નવલ ખૂબી ખીલે.

તનદાહક લૂ રણ મહીં ભર ઉન્ડાળે વાય;
અચબુચ નિરખી છાંયડી હૈયું શીતળ થાય.

તપ્યા તનને મળે શાન્તિ ઢળી આંખો ખીલે;
રૂઢનમાં નાર હસવાથી કલા શીળી ખીલે.

અખોલ શોકી વાંસળી નયને નારી ગાય;
વચ્ચે નાજુક રસ ભર્યા લલિત સૂર લયકાય.

અમર એની પરેસ્તાની કુસુમ સૂકયાં ખીલે,
 રૂદનતી નારને સિમતે અજળ બાદ ખીલે.

ધ્વંસ એ ધન્ય.

જગત ખેલમાં જીવન કાળ્યું,
પ્રેમસલિલ અપિ હૃદય ન નાહ્યું,
સનમ-કમળ કદિ હાથ ન આળ્યું,

જીવવું ઠાલી.

સનમ પ્રાપ્તિનો મંત્ર જાણ્યો ના,
પ્રેમભક્તિનો લેહ શિખ્યો ના,
સ્વાર્થઅશ્વપર જગત ઘુમ્યો હા,

ધ્વંસ એ ધન્ય.

મનોભાવના.

અમ્હારી આશા.

કેવલ એટલી આશ, જગતમાં કેવલ એટલી આશ.

પળભરનું અમ દુકં જીવન મધુ કુસુમ સમુ સોદ્ધાય;
હસતાં રમતાં કે છૂંદતાં સૌરભ વેરત જાય.

અમોને કેવલ એટલી આશ. કેવલ-૦

પરહિત સેવન સાધનમાં નિત અન્તર અમ હરખાય;
હ્રદ હુંપદ કે સ્વાસ્થ્યનો નહીં પડે હૃદય પડછાય.

અમોને કેવળ એટલી આશ. કેવલ-૦

દેશભક્તિ પુર ગાન મધૂરાં નિધિસ્રમ હૈયું ગાય;
લડગીતસૂરે નિશદીન મીઠાં જીવન પગલાં જાય.

અમોને કેવલ એટલી આશ. કેવલ-૦

મૃત્યુ ભય કદી હૃદય ધરે નહીં કર્તવ્યે રંગાય;
મર્ત્ય જગત પર સ્વર્ગ મ્હાલતું પ્રભુમય જીવન થાય.

અમોને કેવલ એટલી આશ. કેવલ-૦

પવન અને તારો.

પવનિયા ! ઇચ્છિત એમે વાળે,
 નહીં આ તારલિયો બૂઝાશે,
 ત્હારી મૂર્ખાઈ પર મલકાશે,

એને ભીતિ ના કાંઈએ.

એ છે શરા હૈયા વાળો,
 નહીં એ જગજનસમ રોનારો,
 નહીં જે કો'થી પણ ખીનારો,

તે શું ત્હારાથી ખીશે !

ભલે તું ચીસો પાડી દોડે,
 ભલે તું વન ગામો ઉખેડે,
 ભલે તું ભડગિરિશૃંગો તોડે,

તદ્દપિ જરીએ ના ડગશે.

અહુનિશ પ્રભુગીતે મચનારો,
 છે એ દિવ્ય મનોબળ વાળો,

તેથી એ ગગને ધુમનારો,
 નહીં તૂટી લયે ડરશે.

મને તવ શક્તિ તારા ! દેજે,
 નહીં પછી તોફાની લય રેશે,
 દિન નિશ પ્રભુ-ગીતે ચિત વહેશે,

આત્મ અનન્તમાં રમશે.

થાવાનું તે થાશે.

હસતા તારા સૌ લોપાશે;

સખળ સૂર્ય પણ ઝાંખો થાશે;

અદ્ભૂત રંગી જંગ અપટાશે,

વિશ્વ બધું વિખરાશે.

નિશ્ચલ કાંઈએ નથી રહેવાનું,

સમય થતાં સૌએ જાવાનું,

મરણ પછી શાને રેવાનું !

થાવાનું તે થાશે.

‘મૃત્યુની પરવા નહીં.’

મૃત્યુની પરવા નહીં, અમ મૃત્યુથી ડરિયે નહીં,
આત્મા અમ્હારો અમર ત્યાં શું મૃત્યુથી ગહીયે વળી.

મૃત્યુ થાતાં જાંઘળી પડતાશે જૂઠા વેશમાં,
મીટીમાં મીટી જશે જઇશું અમ્હે પ્રભુઅંકમાં.

નીંદ શું ના માંઘળીનો સુખલયો આરામ છે !

મૃત્યુ શું ના જાંઘળીનો સુખલયો આરામ છે !

વૈદ્ય સૌયે માંઘળીમાં નીંદને સારી ગણી,

છે જાંઘળી આ માંઘળી તો મૃત્યુનીંદ શું શુભ નહીં !

કોઇ કહેશે જાંઘળીને માંઘળી અમ ના ગણું,

એને અમ્હે સૌ પૂછીએ ચક્ષ્મો તમ્હારી ક્યાં ગઇ !

નજર તમ્હારી છે ટુંકી તમ દૂરનું દેખો નહીં,

ફૂવે ઉભો રહી ટેકરીના જેવું લાજે કે કહીં.

ફૂવા મહીંનો દેડકો જાણે કુવામાં છે મઝા;

રહેઠાણ એને એ ગમે નિત્યે પડ્યાં ફૂવો સહી.

આવો જરા ઉંચે ચઢી નાંખો નજર આ જાંઠગી;
તમ કબૂલ કરશો જાંઠગી છે માંઠગી નિશ્ચે ખરી.

આ જાંઠગીની માંઠગીનો મૃત્યુ છે આરામ જ્યાં,
હેવાન એવો કોણ ખડકે મૃત્યુને ડરશે વળી.

દિગન્તે દીપક.

વન વગડામાં આપણુ ધ્યાન્યાં,
 વાટે ઘોર નિશાએ આન્યાં,
 લગ્ય લયાનકે લક્ષકે ભાળ્યાં,
 બીતિ ત્યાં શાને !

દિગન્ત પ્રભુમય તારક ધૂળે,
 કણ્ટક-શૈયા વચ્ચે ખૂંચે,
 બાજા ના વાટલડી સૂઝે,
 જોમ ! લઈ જાને.

શૂકને.

અગમ્ય હાળે ચઢી બેઠો ક્યાં ? ક્યમ શુક હઠ ના છોડે ?

પ્રેમલક્ષિ પોકારું ક્યમ ના મૃદુ વાણિથી બોલે !

વિશ્વસિ મુજ ધ્યાને લઇ પ્રિય હસી બહાલા કંઈ જોને !

રસોદધિ   દુખવૂં   હા !

દુખાવી મુજશુદ્ધ કાય આ તુજ રૂપ થાવું હા !

ઉંચી હાળે જૂલતાં રમતાં પ્રેમગાન ગાવું હા !

હરે ! હા ! અલેહ ગાન ગાવું હા !

“કુલકું છે એક પ્રીછયું”

યારી શું ભૂંડી ધારું રે, બ્રમર બની,
 યારી શું ભૂંડી ધારું,
 માને કેમ મન મ્હારું,
 ભટકું શું ભારી રે, બ્રમર બની યારી શું-૦

વિધવિધ વાસ લોભી,
 થાઉં શું કો'દી લોગી,
 પ્રભુ માયા તોડી રે, બ્રમર બની યારી શું-૦

કુલકું છે એક પ્રીછયું,
 મન રંગે તેસું રીઝયું !
 અવર ના ઈચ્છું રે, બ્રમર બની યારી શું-૦

“જગતના લોકને છે શું.”

જગતના લોક છે ફૂડા, જગતના લોક છે ભૂંડા,
 ગમે તે તે કડું તેમાં, જગતના લોકને છે શું.
 ગમે ત્યાં ત્યાં ફૂડું તેમાં, ગમે ત્યાં ત્યાં વસૂં તેમાં,
 ગમે તે તે પુજૂં તેમાં, જગતના લોકને છે શું.
 મહને જે લાગતું સાડું, જગતના લોકને તે ના,
 મહને સાડું મહને પ્યાડું, જગતના લોકને છે શું.
 જગતના લોકને કડવું, મહને તે લાગતાં મીઠું,
 પ્રિતેથી જો પિઉં તે તો, જગતના લોકને છે શું.
 ગમે ત્યારે હસૂં તેમાં, ગમે ત્યારે રડું તેમાં,
 ગમે તે તે કડું તેમાં, જગતના લોકને છે શું.
 ગમે તેની ધડું ચારી, ગમે તે ચિત્તથી ચાહૂં,
 ગમે તે તે લઉં તેમાં, જગતના લોકને છે શું.
 જગતની ના મહને પરવા, જગત પરવા ધરે શાને,
 જગતને ના ગણૂં હું તો, જગતના લોકને છે શું.

ગમે તો છું ઘણો ડાહ્યો, ગમે તો છું ઘણો ગાંડો,
ફિકર નહીં જો મહને તેની, જગતના લોકને છે થું.

જગત પાસે નથી લેવું, જગતનું ના મહને દેવું,
તથાપિ થું પડયું પૂઠે, જગતના લોકને છે થું.

જગત પજવું નહીં હું તો, જગત પજવે મહને શાને,
સદા મુજ ધૂનમાં રહું તો, જગતના લોકને છે થું.

જગત તું છોડને છોડો, જગત તું છોડને છોડો,
નથી દરકાર મહારે તો, જગતના લોકને છે થું.

અમહે !

અમહે તો પ્રભુજીના હો બાલ, અમહારી લેશે એ સમ્ભાળ;
સહાયે લેશે એ સમ્ભાળ.

પ્રભુપદપંકજ શીર અમ જૂકે
ત્યાં શી સ્મરવી કાલ;
પ્રભુધરના અમે તારલિયા પછી
અમને શી દરકાર !
અમહે તો—૦

જગપતિના અમહે અંશ જલકતા
નહીં કદીયે રહેનાર;
મરણ તણી પરવા નવ ધરીએ,
ગરીબ શું કરનાર.
અમહે તો—૦

અમ : માટે છે વિશ્વ ઉઘાડું,
જ્યાં ત્યાં બસ રમનાર.

લયધન ઘાડાં કે કુલ હસતાં
સૌશુ

મિત્રાચાર.

અમહે તો—૦

અમ હૈયામાં તેજ નિરન્તર

દિવ્ય કરે અમકાર;

અમ સંગાથે હૈયાં સાંધે

તહેને નહિ અન્ધાર.

અમહે તો—૦

અન્ધન છૂટયાં.

અન્ધન છૂટયાં અન્ધન છૂટયાં અમ આત્મને આલ્હાદ શો !
રમશું હવે ઉન્નત રસે પ્રભુપ્રેમનો ઉન્માદ શો !

કદી ધ્રુવવતી નિધિછોળ અનશું ગૂઢ લેહો ખોલવા,
કદી વિમલસર સંગિત થઈને પાશું પીશું લહાવ શો !

અન્ધન છૂટયાં-૦

કદી વનપતિ વીરકણ્ઠ વસશું ઘટ તિમિરમાં ત્રાડશું,
કદી મૃદુકુસુમ પરિમલ બની પ્રસરાવશું પ્રીતલાવ શો !

અન્ધન છૂટયાં-૦

કદી હિમગિરિજગ ટોચ જો કુંળું નલ બની જગ નિરખશું,
કદી ભૂતળને ઉંડાણુ વિચરી શોધશું સંતાપ શો !

અન્ધન છૂટયાં-૦

કદી વિશ્વમય થઈ હરખશું કદિ વિશ્વ પુરશું અન્તરે,
ભડ સત્યશોધન વિહરશું ત્યાં આત્મને ઉભાસ શો !

અન્ધન છૂટયાં-૦

